

VILNIAUS UNIVERSITETO MEDICINOS FAKULTETO
VISUOMENĖS SVEIKATOS INSTITUTAS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**TĖVŲ NUOMONĖ APIE IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ IKIMOKYKLINIO
UGDYMO ĮSTAIGOS LANKYMO PRADŽIOS LAIKĄ**

Parent's Attitude Towards a Start Time of Children Attending Preschool

Leidžiama ginti _____
(parašas)

Visuomenės sveikatos instituto direktorius

Prof. dr. (HP) Rimantas Stukas

Studentas _____
(parašas)

Diana Markevič

Darbo vadovas _____
(parašas)

Prof. dr. Genė Šurkienė

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

TURINYS

	Psl.
SUTRUMPINIMAI	3
SANTRAUKA	4
SUMMARY	Error! Bookmark not defined.
1. ĮVADAS	8
2. LITERATŪROS APŽVALGA	10
2.1. Ikimokyklinio amžiaus tarpsnio apibūdinimas	10
2.1.1. Socialinė ir emocinė raida.....	12
2.1.2. Fizinė raida	12
2.1.3. Pažinimo raida	13
2.1.4. Lyties tapatybės raida	15
2.1.5. Kalbos raida	15
2.1.6. Motorikos raida.....	16
2.2. Ikimokyklinukų sveikatos problemos.....	16
2.3. Priešmokyklinio ugdymo samprata ir jo reglamentavimas.....	20
2.4. Ikimokyklinio ugdymo mastas.....	22
2.5. Moksliniai tyrimai apie vaikų adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmę.....	26
2.6. Priešmokyklinio ugdymo pradžios įvairovė	29
3. TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI	30
3.1. Imties dydis	30
3.2. Imties atranka	30
3.3. Tyrimo instrumentas	30
3.4. Duomenų rinkimas	31
3.5. Duomenų tvarkymas	31
3.6. Duomenų statistinė analizė	31
4. TYRIMO REZULTATAI	33
4.1. Bendra tiriamųjų charakteristika.....	33
4.2. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia	34
4.3. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią.....	38
4.4. Vaikų adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmė	43
4.5. Tėvų nuomonė apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	44
4.6. Tėvų nuomonė apie privalomą priešmokyklinį ugdymą	51
5. TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS	54
6. IŠVADOS	57
7. PASIŪLYMAI	58
8. LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
9. PRIEDAS. Apklauso anketa	62

SUTRUMPINIMAI

Abs. sk. – absoliutus skaičius;
AKS – arterinis kraujo spaudimas;
cm – centimetrai;
d. – diena;
ES – Europos Sąjunga;
ET – Europos Taryba;
k. – kaimas;
kg – kilogramai;
KMI – kūno masės indeksas;
kt. – kiti;
LNL – lėtinės neinfekcinės ligos;
m. – metai;
mm/Hg – gyvsidabrio stulpelio milimetrai;
MF – Medicinos fakultetas;
n – imties dydis;
pav. – paveikslas;
proc. – procentai;
pvz. – pavyzdžiui;
r. – rajonas;
ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija;
ŪVKTI – ūmios viršutinių kvėpavimo takų infekcijos;
VU – Vilniaus universitetas;
t.y. – tai yra

SANTRAUKA

Pagrindimas. Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas, tačiau jis turi didelę reikšmę vaiko asmenybės raidai, mokymosi pasiekimams, socialinei ir emocinei brandai. Kadangi pagal dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme Lietuva atsilieka nuo ES šalių vidurkio ir ET 2020 siekinio, visuomenės sveikatos aspektu priešmokyklinis ugdymas labai svarbus.

Tyrimo tikslas – įvertinti tėvų nuomonę apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką.

Uždaviniai: 1. Nustatyti realų vaikų ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką bei jos lankymo priežastis. 2. Nustatyti vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje trukmę, atsižvelgiant į ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią. 3. Įvertinti tėvų nuomonę apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų amžių, išsilavinimą, šeiminių padėtį, šeimos finansinę būklę, vaikų skaičių, vaiko amžių bei lytį. 4. Įvertinti tėvų nuomonę apie priešmokyklinio ugdymo privalomumą.

Metodai. Tyrimas atliktas anoniminės anketinės apklausos metodu. Faktinę tiriamųjų grupę ($n = 600$) sudaro tėvai, kurių vaikai ikimokyklinio amžiaus, lankantys Vilniaus rajone esančias penkias ikimokyklines įstaigas. Statistinis duomenų apdorojimas atliktas naudojantis StataMP 13 ir WinPepi.

Rezultatai. Nustatyta, kad kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo vėliau leidžia vaikus į ikimokyklinę įstaigą ($r_s = 0,697$; $p < 0,001$). Taip pat nustatyta, kad didėjant šeimos finansinei būklei, didėja vaikų, pradedančių eiti į ikimokyklinę įstaigą, amžius ($r_s = - 0,199$; $p < 0,0001$). Nagrinėjant priežastis, lėmusių ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžią, struktūrą, nustatyta, kad beveik pusė apklaustųjų (46 proc.) vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido todėl, kad reikėjo eiti į darbą. Daugiau nei pusė apklaustų tėvų mano, kad vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą reikia leisti nuo 2 iki 3 metų (68,4 proc.). Tėvai nesutinka, kad ikimokyklinis ugdymas turi neigiamos įtakos vaiko vystymuisi (82,7 proc.) bei, kad vaikas dažniausiai sirgs, praras atsparumą ligoms (74,7 proc.).

Išvados. 1. Dauguma vaikų ikimokyklinę ugdymo įstaigą pradėjo lankyti nuo 2 metų amžiaus, o mažiausiai – nuo 6 metų. Kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas ir geresnė šeimos finansinė būklė, tuo vyresnio amžiaus vaikai pradeda lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia nesusijusi su vaiko lytimi ir vaikų skaičiumi šeimoje. 2. Pagrindinė vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios priežastis – būtinybė eiti į darbą. Dauguma taip teigusiu jaunesnio amžiaus tėvų nei vyresnio amžiaus, žemesnio išsilavinimo, gyvenančių su draugu (-e), blogesnės finansinės būklės tėvų. 3. Daugumos berniukų ir mergaičių adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmė 20 dienų. Kuo

ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia yra vėlesnė, tuo ikimokyklinėje įstaigoje adaptacija greitesnė. Adaptacijos laikotarpio sergamumo struktūroje vyrauja kvėpavimo organų ligos. 4. Daugumos (68,4 proc.) tėvų nuomone, tinkamiausias amžius pradėti lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą – antri–treči vaiko gyvenimo metai. Tokią nuomonę lemia tėvų vidurinis išsilavinimas, gyvenimas su draugu (-e), 301 -400 eurų šeimos mėnesinės pajamos, šeimoje auganti mergaitė arba 3-4 metų amžiaus vaikas. 5. Daugumos (99,2 proc.) respondentų nuomone, priešmokyklinis ugdymas turi būtų privalomas paskutiniaisiais metais, prieš pradėdant lankyti mokyklą. Tai naudinga vaiko vystymuisi ir sveikatai, užtikrina sėkmingą mokymosi mokykloje pradžią. Ši nuomonė nesiskiria pagal tėvų amžių, lytį, šeimos pajamas, vaikų skaičių šeimoje.

Raktažodžiai: ikimokyklinukas, ikimokyklinuko adaptacija, ikimokyklinuko ugdymas.

SUMMARY

Thesis statement. Pre-school education is not compulsory in Lithuania, but it plays a significant role in the child development, learning outcomes, social-emotional maturity. Considering the fact that Lithuania falls behind the EU average and the Council of Europe's objective for 2020 in terms of engagement in pre-school education, it is very important for healthy society.

Aim of the research. To assess the opinions of the parents as to when their children should start attending a pre-school education institution.

Objectives: 1. To determine the actual age when children start attending pre-school education institutions and the reasons behind it. 2. To determine the time a child requires to adapt in a pre-school education institution, taking into consideration the time they begin attending it. 3. To evaluate the parents' opinions regarding the time their children start attending pre-school education institutions, considering the age of the parents, their education, marital status, financial situation, number of children and gender. 4. To assess parents' opinions connected with compulsory pre-school education.

Methods. The research was carried out through the anonymous survey method. The factual research group (n=600) consisted of the parents whose pre-school age children attend one out of five pre-school education institutions in the Vilnius district. Statistical processing of data was accomplished with the help of StataMP 13 and WinPepi.

Results. The research has determined that the higher parents' education is, the later their children start attending a pre-school education institution ($r_s = 0,697$; $p < 0,001$). The research has also determined that the better the financial situation of the family is, the later their children start attending a pre-school education institution ($r_s = - 0,199$; $p < 0,0001$). While searching for the reasons determining the age children start attending a pre-school education institution, it has been determined that nearly half of the respondents (46%) take their children to a pre-school education institution because the parents need to go to work. More than half of the parents surveyed (68.4%) believe that children at the age of 2-3 should attend a pre-school education institution. The parents disagree that pre-school education has a negative impact on the child development (82.7%) and that children frequently catch the flu and their immunity to illnesses is lowered (74.7%).

Conclusions. 1. The majority of children started attending a pre-school education institution at the age of two, the minority – at the age of six. The higher education the parents have, the later their children start attending a pre-school education institution. The age that children start attending a pre-school education institution is not related to the child's gender and number of

children in the family. 2. The main reason why children start attending a pre-school education institution at a certain age is the necessity of parents to go to work. The majority of the respondents who provided that answer are young parents with lower education who live with a partner as well as the parents that find themselves in a bad financial situation. 3. Most of the boys and girls need 20 days to adapt to a pre-school education institution. The later children start attending a preschool education institution, the faster their adaptation to the facility is. During the adaptation period, the main diseases that spread are related to the respiratory system. 4. According to the majority of the parents (68.4%), the best time a child should start attending a pre-school education institution is at the age of two or three. Such opinion is determined by parental education, life with their partner, monthly family income amounting to EUR 301-400, a girl living in the family, or a child of 3 to 4 years of age. 5. According to the majority of the respondents (99.2%), pre-school education has to be compulsory the year before children start attending school. This brings benefits to the child development and health, ensures successful start of learning in school. This opinion does not differ among the parents of different age, gender, family income, number of children in the family.

Keywords: pre-school age pupil, pre-school age pupil adaptation, pre-school age pupil education.

1. ĮVADAS

Vaikystė – tai gyvenimo tarpsnis, kada formuojasi vaiko fiziniai bei intelekto gebėjimai, gyvenimo įgūdžiai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos – vienos svarbiausių įstaigų, kurios ženkliai prisideda prie vaikų gebėjimų bei įgūdžių formavimo ir sveikatos stiprinimo.

Vaikystė – ypatingas laikotarpis, kai ugdymas labiausiai veikia vaiko raidą, turi įtakos sėkmingam mokymuisi visą gyvenimą ir socialinei integracijai. Europoje ankstyvasis vaikų, ypač iš socialinės rizikos ir atskirties šeimų, ugdymas laikomas prioritetine švietimo sritimi. Įgyvendindamos programą „Švietimas 2020“ [1], Europos šalys siekia, kad bent 95 proc. vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus dalyvautų ankstyvajame ugdyme. Dauguma Europos šalių įsipareigojo užtikrinti ugdymo vietas visiems vaikams arba teisiškai nustatyti, kad ugdymas būtų privalomas bent paskutiniais ikimokyklinio ugdymo metais [2].

Lietuvoje ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas, tačiau jis turi didelę reikšmę asmenybės raidai, mokymosi pasiekimams, socialinei ir emocinei brandai. Kadangi pagal dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme Lietuva atsilieka nuo ES šalių vidurkio ir ET 2020 siekinio, ikimokyklinio ugdymo aprėptis Lietuvoje sparčiai auga [1].

Ikimokyklinio ugdymo paslaugos labai svarbios ugdant vaikus kaip asmenybes. Jos papildo vaikų ugdymą šeimose, skatina jų socialinį, pažintinį vystymąsi, praturtina vaikų bendravimo su kitais patirtį, padeda pasiruošti mokymuisi mokykloje. Visuose Lietuvos Respublikos ikimokyklinio ugdymo institucijų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose pabrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas turi „puoselėti visas vaiko galias (intelektualines, emocines, valios, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę, skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, padėti vaikui suvokti bendrąsias žmogaus vertybes ir puoselėti jo dorą, kaip būtiną demokratinės gyvensenos pagrindą, užtikrinti ikimokyklinio ir pradinio ugdymo tęstinumą“ [3].

Dabar Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo įstaigos yra bene vienintelis būdas teikiant ikimokyklinio amžiaus vaikui „prigimtinę kiekvieno žmogaus teisę mokytis“ [4].

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžia yra aktuali visuomenės sveikatos problema. Visų pirma, tokiame amžiuje dar nesusiformavę vaiko organizmo adaptaciniai mechanizmai. Dėl to vaikai greičiau peršąla, dažnai serga, ypač kvėpavimo takų ligomis. Dėl ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžios vieningos nuomonės nėra, mokslinių tyrimų taip pat. Todėl tai apsprendė šio tyrimo tikslą ir uždavinius. Visuomenės sveikatos aspektu priešmokyklinis ugdymas svarbus, nes skirtas ir vaiko sveikatos stiprinimui. Be to vaikams,

kurie dalyvavo ikimokykliniame ugdyme, geriau sekasi mokykloje, turtingesnis jų žodynas, patiria mažiau sunkumų bendraudami.

Tyrimo tikslas – įvertinti tėvų nuomonę apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti realų vaikų ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką bei jos lankymo priežastis.
2. Nustatyti vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje trukmę, atsižvelgiant į ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią.
3. Įvertinti tėvų nuomonę apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų amžių, išsilavinimą, šeiminių padėčių, šeimos finansinę būklę, vaikų skaičių, vaiko amžių bei lytį.
4. Įvertinti tėvų nuomonę apie priešmokyklinio ugdymo privalomumą.

Magistrantė vykdant tyrimą, pati atliko literatūros paiešką bei parengė literatūros apžvalgą, sudarė anketą ir apklausinėjo studentus, suvedė duomenis į statistinę programą ir juos išanalizavo, aptarė tyrimo rezultatus, pateikė išvadas ir pasiūlymus. Visi darbai buvo atliekami konsultuojantis su darbų vadove.

Pastaba: pradedant baigiamąjį darbą galiojo Lietuvos higienos norma HN 75:2010 “Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“. Nuo šių metų galioja HN 75:2016 “Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“. Šiame magistro baigiamajame darbe įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą, įvardytos kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

2. LITERATŪROS APŽVALGA

2.1. Ikimokyklinio amžiaus tarpsnio apibūdinimas

Atskirais amžiaus periodais kiekvienam vaikui būdingi tam tikri augimo ir vystymosi ypatumai, į kuriuos būtina atsižvelgti organizuojant tiek vaikų ugdymo procesą, tiek sveikatos priežiūrą. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikai ugdomi iki 6–7 metų amžiaus. Tai intensyvaus vaikų augimo ir vystymosi laikotarpis, vaikystės tarpsnis, kuriam būdingas lėtesnis augimas, įsiterpiantis tarp greito augimo kūdikystėje ir paauglystėje. Augimo metu didėja vaiko matmenys, tobulėja kūno sandara, kinta organų proporcijos ir forma, funkciniai parametrai. Nuo sparčių fizinės būklės kitimų augant neatsiejama vaiko bendra sveikatos būklė, psichologinė, emocinė ir socialinė asmenybės branda [5].

Berniukų ūgis pirmųjų metų pabaigoje, palyginti su naujagimių, padidėja 52,3 proc., o to paties amžiaus mergaičių ūgis – 51,3 proc. Kūno masė pirmųjų gyvenimo metų pabaigoje padidėja daugiau negu trigubai. 2–3 metų vaikų augimo tempai ima lėtėti. Vaiko ūgis vidutiniškai padidėja 10–13 cm, masė – 2–2,5 kg, krūtinės apimtis – 1,5–2,5 cm per metus. 4–7 metais vaikų ūgis didėja 6–8 cm, o masė – 1,5–2 kg per metus. Kinta kūno proporcijos. Naujagimio galva sudaro ketvirtadalį viso ūgio, o 2–3 gyvenimo metais – penktadalį ūgio. Figūra turi būdingų bruožų: galva didelė, kaklas trumpas, liemuo apvalus, pečiai siauri, kampas tarp šonkaulių lanko bukas. Šio amžiaus vaikų pilvo sienelės raumenys silpnai išsivystę, todėl daugelio vaikų pilvas būna atsikišęs. 5–7 metais pečiai pradeda platėti, kampas tarp šonkaulių pasidaro platesnis. Ikimokyklinio amžiaus vaikams intensyviai vystosi didieji raumenys. Jie visiškai išsivysto 6–7 metais, tačiau smulkieji raumenys dar ne visiškai išsivystę ir todėl ikimokyklinio amžiaus vaikai daug geriau įsisavina pagrindines judėjimo rūšis (ėjimą, bėgimą), bet jiems sunku atlikti smulkius tikslius judesius [5].

Nuo 1 iki 3 metų vaikų aukštajai nervinei veiklai būdingas labai mažas funkcinis pajėgumas, vyrauja jaudinimo, o ne slopinimo procesai. Sveikas tokio amžiaus vaikas yra labai judrus, emociingas, negali ilgai susikaupti. Šio amžiaus vaikus lengviau išmokyti atlikti kokią veiklą nei ją uždrausti. Be to, būdingas palyginti greitas teigiamų sąlyginių refleksų susidarymas ir sunkus jų pakeitimas. Ryškūs aplinkos, nusistovėjusio gyvenimo ritmo pasikeitimai gali turėti neigiamos įtakos vaikui. 4–7 metų amžiaus vaikams taip pat būdingas greitas smegenų žievės ląstelių išsekimas, nervinių procesų nepastovumas. Sąlyginiai refleksai susiformuoja greičiau nei vaikams iki 3 metų, bet jie greitai išnyksta. Šio amžiaus vaikams galvos smegenų žievėje stiprėja slopinimo procesai, o silpnėja jaudinimo. Dėl to vaikas klauso vyresniųjų, pildo jų reikalavimus. Šiuo laikotarpiu vaikas labai smalsus, viskuo domisi, pateikia daug klausimų [5].

1–3 metų vaikų imunitetas dar nėra visiškai susiformavęs, todėl jie neretai serga infekcinėmis ligomis. 3–7 metų vaikas dažniausiai perseraga visomis vaikų infekcinėmis ligomis, bet lengviau negu mažesni vaikai. Ligų profilaktikai didelės reikšmės turi vaikų grūdinimas, masažas, gimnastika, vandens procedūros. Nuo kai kurių infekcinių ligų vaikai skiepijami. Ikimokyklinio amžiaus vaikams dar nesusiformavę higienos įgūdžiai. Tyrimais nustatyta, kad iki 3 metų amžiaus vaikai žaisdami per valandą atlieka apie 10 „ranka–burna“ judesių. Ikimokyklinukai dažnai žaisdami ar užsiimdami kita veikla sėdi ant žemės, todėl yra labiau veikiami toksinių medžiagų, esančių dulkėse, kilimuose bei dirvožemyje, per odą, kvėpavimo takus ir virškinimo sistemą [6].

Daugelis psichologų, pedagogų, filosofų yra atlikę tyrimų ir suformulavę teorijas apie vaiko raidą: fizinę, psichologinę, vaizduotės, kūrybiškumo, santykio su aplinka. Tai teorijos, kurios apima tam tikrus raidos etapus ir atskleidžia būdingus bruožus, dėsniumus kiekviename amžiaus tarpsnyje. Bet visada išlieka ir individualumo klausimas, kuris išryškėja tik bendravimo su vaiku metu. Vaiko individualumą lemia daugybė faktorių: šeimos, kultūros tradicijos, išsivystymo lygis, (kartais išsivystymas atsilieka arba lenkia jo biologinį amžių), charakteris, temperamentas, lytis, intelektas, pažinimo būdas, pomėgiai, savivaizdis [7].

Ikimokyklinis vaikų amžius 3 – 6 gyvenimo metais yra ypatingas. Šiuo gyvenimo tarpsniu vaikai pradeda pasitikėti kitais žmonėmis, esančiais už šeimos ribų; taip pat įgauna nepriklausomybės ir savikontrolės, mokosi perimti iniciatyvą ir įsitvirtinti socialiai priimtinais būdais. Vaikai yra smalsūs pasaulio tyrinėtojai ir eksperimentuoja su savo aplinka, norėdami sužinoti, kas vyksta, kai jie bendrauja su kitais žmonėmis, išbando daiktus bei medžiagas. Jų žodynas plečiasi ir sakinių struktūra tobulėja. Ikimokyklinio amžiaus vaikai bendraudami vartoja daug žodžių, sudėtingas frazes ir sakinius. Vaikų, išmokusių suprasti kitus ir aiškiai reikšti savo mintis, patirtis tampa turtingesnė. Be to, ikimokyklinukai auga: tampa stiprūs, judrūs, geriau koordinuoja judesius [8].

Išskiriamos kelios vaiko raidos sritys – socialinė ir emocinė, fizinė, pažinimo, lyties tapatybės, kalbos bei motorikos. Nors toks suskirstymas būtinas ir naudingas, tam tikra prasme jis vis dėlto yra dirbtinis. Tikrovėje negalima griežtai atskirti raidos sričių. Todėl reikia, kad pedagogai, ugdantys vaikus, atsižvelgtų į kiekvieną sritį. Kalbėdami su vaikais ir padėdami jiems suprasti, kad kalba perteikia mintį, tokiu būdu ugdoma vaikų kalba. Socialinė ir emocinė raida prasideda tada, kai vaikai ima vartoti knygas savarankiškai arba bendradarbiauja, naudodami magnetines raides. Fizinė raida atsiskleidžia naudojant rašymo priemones (kreideles, pieštukus, žymeklius), o pažinimo, kai vaikai vaidina pasakų ištraukas [5].

2.1.1. Socialinė ir emocinė raida

Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinė ir emocinė raida atspindi socializaciją – procesą, kurio metu vaikai susipažįsta su vertybėmis ir visuomenei priimtinu elgesiu. Taip pat ji apima vaiko tapimą kompetentinga ir savimi pasitikinčia asmenybe. Socialinė ir emocinė kompetencija yra būtina vaikų gerovei, taip pat sėkmei mokykloje ir gyvenime. Vaikas, kuris yra socialiai pasirengęs mokyklai, taip pat yra:

- pasitikintis, draugiškas, sugebantis formuoti gerus santykius su bendraamžiais,
- galintis susikaupti ir būti atkaklus, kai reikia atlikti pastangų reikalaujančias užduotis,
- sugebantis išreikšti nusivylimą, pyktį ir džiaugsmą,
- sugebantis paklusti nurodymams ir būti dėmesingas.

Lengviausia formuoti ir puoselėti vaikų socialinius ir emocinius įgūdžius tuomet, kai jie dar maži. Kadangi ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra pirmoji formali aplinka, kurioje įgyjama socialinių ir emocinių kompetencijų, socialinė bei emocinė raida yra pedagogų dėmesio centre [5].

2.1.2. Fizinė raida

Fizinė raida apima vaikų judėjimo įgūdžius. Kartais fizinė raida ikimokyklinio ugdymo įstaigos grupėje laikoma suprantamu dalyku, nes manoma, kad ji vyksta be jokių pastangų. Ši prielaida yra klaidinga. Vaiko fizinė raida yra tokia pat svarbi pažinimui kaip ir kita vaiko raidos sritis. Geriau fiziškai išsivystę vaikai įveikia sudėtingesnes užduotis ir prisiima asmeninę atsakomybę už savo fizinius poreikius, pavyzdžiui, apsirengti patiems. Be to, fizinė raida skatina socialinę ir emocinę raidą. Kai vaikai suvokia, ką geba jų kūnas, jie įgauna pasitikėjimo. Ir kuo daugiau jie gali padaryti, tuo mieliau imasi naujų ir daugiau pastangų reikalaujančių užduočių. Taip atsiranda kelių raidos sričių sąveika, kuri teigiamai veikia vaiko raidą. Fizinės raidos skatinimo nauda yra išsamiai ištirta. Konstatuojama, kad fizinis aktyvumas yra labai svarbus asmens sveikatai ir gerovei. Ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinis ugdymas turi įtakos vaikų pažinimo rezultatams, bendrai sveikatos būklei, savigarbai, streso valdymui ir socialinei raidai [5].

Nuo 2 iki 6 metų vaikas kasmet paauga po 5-6 centimetrus. Kūno masė kasmet padidėja vidutiniškai 2-3 kilogramais. Vaikas tampa gerokai lieknesnis, nes didėja ūgis. Šiame amžiuje berniukai vidutiniškai gerokai aukštesni ir sveria daugiau nei mergaitės. Smegenys

ikimokykliniame amžiuje vystosi greičiau už kitus vaiko kūno organus. Dvejų metų vaiko smegenys sudaro 75 proc., o penkerių - 90 proc. suaugusio asmens smegenų masės, nors penkerių metų vaiko kūno masė sudaro vos trečdalį suaugusio asmens kūno masės [9].

2.1.3. Pažinimo raida

Pažinimo raida atspindi intelekto veikimo principus. Ji apima tai, kaip vaikai mąsto, suvokia pasaulį ir pritaiko tai, ką išmoksta. Ikimokyklinio amžiaus vaikai mąstydami naudojami vaizduote, apskritai jų mąstymas yra kūrybiškas. Vieną minutę jie gali būti astronautais, kitą apsimesti kūdikiais, vaidindami ir pritaikydami atitinkamus veiksmus. Sugebėjimas susitapatinti su kuo nors kitu suteikia vaikams galimybę bendrauti, jie gali pasidalyti jausmais ir patirtimi. Žaisdami su lėlėmis arba piešdami jie gali išreikšti savo jausmus, suvaidinti reikiamą situaciją [5].

Pagal Piaget priešoperacinė kognityvinės raidos stadija trunka apytikriai nuo dviejų iki septynių metų amžiaus. Priešoperacinis mąstymas yra bet koks protinis veiksmas, tačiau šiame amžiuje ikimokyklinuko logika labai skiriasi nuo suaugusiųjų mąstymo logikos. Kitaip tariant, pagrindinis priešoperacinio mąstymo bruožas yra negausios ir logiškai neadekvačios protinės operacijos. Šios stadijos metu vaikas išmoksta naudotis ir reprezentuoti objektus vaizdiniais, žodžiais ir piešiniais. Vaikas formuoja pastovias sąvokas, atsiranda mąstymas. Tačiau šioje kognityvinės raidos stadijoje vaikas dar negali atlikti loginių operacijų. Jis tiesiog mintyse atlieka tas pačias operacijas, kurias galėtų padaryti fiziškai. Be to, jo mąstymas vis dar egocentriškas, t.y. vaikui sunku suprasti situaciją kito žmogaus požiūriu [9].

Simboliniai, apsimitimu ir vaizduote pagrįsti ikimokyklinio amžiaus vaikų žaidimai yra svarbūs tolesnei vaiko pažintinei raidai. Tyrimai rodo, kad tie ikimokyklinukai, kurių vaizduote pagrįsti žaidimai yra smurtinio pobūdžio, vyresniame amžiuje yra ne tokie empatiški, mažiau linkę padėti kitiems vaikams ir jų elgesys yra asocialesnis nei kitų vyresnio amžiaus vaikų [10]. Tuo tarpu, jei vaikas vaizduote pagrįstus žaidimus žaidžia atsiskyres nuo kitų, kai šalia yra kitų vaikų, galima prognozuoti, kad jis sunkiai prisitaikys, nebus populiarus tarp bendraamžių vyresniame amžiuje. Vaizduote ir apsimitinėjimu pagrįsto žaidimo kokybė yra susijusi su ikimokyklinio amžiaus vaiko kūrybiškumu ir su jo sugebėjimu tinkamai bendrauti su bendraamžiais [11]. Įsivaizduojami draugai yra vienas iš tokių vaizduote pagrįstų žaidimų pavyzdys. Tačiau tokie įsivaizduojami draugai nėra vaiko vienišumo ar psichologinių sunkumų rodiklis ir netrukdo jam turėti tikrų draugų. Tyrimai rodo, kad vaikai, turintys įsivaizduojamų

draugų, yra mažiau agresyvūs, linkę labiau bendradarbiauti su kitais vaikais ir yra kūrybiškesni. Šie vaikai labiau linkę susikoncentruoti į vieną veiklą, geriau vystosi jų kalba [12].

Vaikai tarp trejų ir ketverių metų gali trykšti džiaugsmu, meile ir tuo pat metu būti grubūs. Jiems sunku atskirti fantaziją nuo tikrovės. Pradedą suvokti, kad veiksmai turi pasekmes bei mokosi nustatyti ribas. Šios amžiaus grupės vaikai būna jautrūs ir draugiški, bet taip pat valdingi ir reiklūs. Neretai jie garsiai kalba su savimi, ieškodami išeities ar norėdami baigti darbą. Vaikai labai energingi, tačiau nesugeba sukaupti dėmesio [13].

Bendravimas su bendraamžiais prasideda anksti, pamažu tapdamas vis sudėtingesne tarpasmenine sąveika. Nuo 2 iki 5 metų vaikų žaidimų laikas drauge su bendraamžiais ilgėja, o 3-6 metų tarpsniu dalį laiko užima aukštesnio lygio vaikų tarpusavio sąveikos. Tuo metu atsiranda bendras žaidimas, tikra to žodžio prasme [14].

Įvairiose šalyse atlikti tyrimai rodo, kad ikimokykliniame amžiuje formuojasi pažintiniai vaiko gebėjimai, kurie lemia jo sėkmę pradėjus lankyti mokyklą. Tikslingas ikimokyklinis ugdymo procesas daro teigiamą poveikį vaikų mokymosi pasiekimams, tolesnei socialinei ir emocinei raidai. Tačiau teigiamas ikimokyklinio ugdymo proceso poveikis vaiko kalbai, pažintinei, emocinei ir socialinei raidai priklauso nuo pedagoginio proceso, pedagogo ir vaiko sąveikos ypatumų. Tarptautinė švietimo pasiekimų vertinimo asociacija (IEA) atliko ikimokyklinio ugdymo tyrimą, kuriame buvo aiškinamasi 4-7 metų amžiaus vaikų ikimokyklinio patyrimo ryšys su pažintine raidos proceso dalimi bei kalbos raida. Tyrime dalyvavo 17 valstybių. Buvo pateiktos tyrimo išvados, kuriose atsispindi ikimokyklinio ugdymo organizavimo ypatumai įvairiose šalyse, įtaka vaiko raidai. Remiantis šio tyrimo išvadomis, buvo suformuluotos rekomendacijos visoms šalims: priemonių įvairovė, vaikai skatinami rinktis daugiau veiklų, vaiko ir pedagogo sąveika, kuri sudarytų galimybę vaikui mąstyti, išreikšti mintims ir nuomonei, klausinėti, vaiko sąveika su kitu vaiku, kurie kalba apie tai, kaip sprendžia problemas, planuoja, atsakinėja, mažiau laiko skirti mechaniškam išmokimui ir atsakinėjimui [8].

Ankstyvoje vaikystėje gavusieji kokybiškas ugdymo paslaugas stropiau mokosi, atkakliau siekia aukštesnio išsilavinimo. Besivystančiose šalyse vis labiau ryškėja dar viena ikimokyklinio ugdymo tendencija – orientacija į tęstinį vaikų ugdymą kitose švietimo sistemos grandyse, ypač į sėkmingą mokymąsi mokykloje. Šiose šalyse ikimokyklinis ugdymas tampa svarbus tiek politiniu, tiek socialiniu požiūriu ir užtikrina mažų vaikų iš įvairių socialinių grupių lygias kokybinio ugdymo galimybes ankstyvoje vaikystėje. Ikimokyklines įstaigas lankiusieji:

- Rečiau patenka į specialiąsias klases ar mokyklas;
- Mažiau linkę pasilikti toje pačioje klasėje antrus metus, gauna mažiau prastų įvertinimų mokykloje;

- Pasižymi didesne socialine ir emocine branda;
- Lengviau įstoja į aukštąsias mokyklas, jas baigia geresniais įvertinimais;
- Pasižymi aukštesne akademinė motyvacija atliekant užduotis, planuojant darbą ir laiką;
- Rečiau praleidžia paskaitas;
- Pozityviau vertina mokyklą ir joje dėstomų dalykų svarbą;
- Pasižymi aukštesne savigarba, didesne savikontrole;
- Labiau įsitraukia į sportą;
- Turi aukštesnius ateities siekius, labiau linkę studijuoti aukštosiose mokyklose [13].

Taigi, nuo 4 metų vaikų branda yra tokia, kad vaikai ugdymo įstaigose gali dalyvauti ankstyvajame ugdyme, nedarant žalos jų sveikatai.

2.1.4. Lyties tapatybės raida

Lyties tapatybė, kaip savosios lyties suvokimas ir priėmimas, pradeda formuotis labai anksti. Pirminis lytinis tapatumas formuojasi nuo 1,5 iki 3 metų. Šiuo tarpsniu vaikai mokosi save priskirti kuriai nors lyčiai. Apie antruosius metus vaikai renkasi jų lytį atitinkančius žaislus ir žaidimus. Iki 5-6 metų vaikas dar neturi supratimo apie lyties pastovumą. Jis nesuvokia, jog laikui bėgant lytis nekinta. Baigiantis ankstyvajai vaikystei vaikas suvokia, kad lytis lieka ta pati, net jeigu jis dėvės savo lyties atitinkančius drabužius ar užsiims lyties neatitinkančia veikla. Apie trečiuosius metus vaikas ne tik teisingai nusako aplinkinių lytį, bet ir pakankamai gerai žino, kad, atsižvelgiant į lytį, žmogui keliami skirtingi reikalavimai [14].

2.1.5. Kalbos raida

Kalbos mokomasi visą gyvenimą, tačiau sparčiausiai – ikimokykliniais metais. Šiame amžiuje vaikas vidutiniškai išmoka po 9 naujus žodžius per dieną. Tai stebina, nes kiekvienas naujas žodis turi tiek daug reikšmių. Tyrimai rodo, kad vaiko supratimas, ką reiškia vienas ar kitas naujas žodis, nesivysto palaipsniui, priešingai, atrodo, kad vaikas greitai priskiria naują žodį tinkamam turiniui ir tai siejama su jo kognityviniu tendencingumu teikti pirmenybę tam tikroms reikšmėms. Vienas iš tokių tendencijų yra tai, kad vaikas mano, jog žodis skirtas pavadinti visą daiktą, o ne objekto dalį ar bruožus, tokius kaip spalva, tekstūra ar dydis [15].

Kalbos raidą sudaro kalbos suvokimas ir bendravimas žodžiu arba raštu. Vaikai gimsta turėdami gebėjimų bendrauti žodžiais ir ne žodžiais. Prieš jiems ateinant į ikimokyklinio ugdymo

įstaigą, jų gebėjimas išreikšti mintis ir jausmus žodžiais įgyja didesnės svarbos. Kalba tampa pagrindine priemone santykiams su suaugusiais ir vaikais užmegzti ir plėtoti santykius. Žodžiai apibūdina daiktus ir sąvokas, todėl kalbos raida glaudžiai susijusi su pažinimo raida. Trejų-penkerių metų vaikams daug kalbant jų žodynas neįtikėtina prasiplečia. Kuo platesnis vaiko žodynas, tuo labiau tikėtina, kad vaikas taps geru skaitytoju. Šnekamosios kalbos ir raštingumo įgūdžiai įgyjami kartu. Klausymas, kalbėjimas, skaitymas ir rašymas yra tarpusavyje susiję [5].

Trejų metų vaikų amžius dažnai apibūdinamas kaip pereinamasis amžius. Nuo kūdikių juos labiausiai skiria naujai įgytas gebėjimas save išreikšti žodžiais. Trimečių vaikų kalba vystosi labai sparčiai. Dauguma sugeba vartoti daugiskaitą, kalba sakiniiais, daug klausinėja bei atkartoja trumpus eiliuotus tekstus. Gali pasakyti savo vardą ir pavardę. Patinka pasidalinti savo mintimis ir dalyvauti pokalbyje [6].

2.1.6. Motorikos raida

Berniukų ir mergaičių motoriniai sugebėjimai ankstyvoje vaikystėje nelabai skiriasi. Mergaitėms kiek geriau sekasi atlikti užduotis, kurioms reikalingas pusiausvyros išlaikymas ar judesių tikslumas, tuo tarpu berniukams kiek geriau sekasi mėtyti ir spardyti kamuolį ar kitus daiktus. Kai kurių vaikų motoriniai įgūdžiai išlavėja anksčiau nei kitų. Kai kurie vaikai atrodo turintys genetines galimybes įgyti geresnius koordinacijos įgūdžius ar būti stipresni už kitus vaikus. Nustatyta, jog vaikai, kurie šliaužiojo, testais geriau įvertinami ankstyvoje vaikystėje nei tie, kurie šliaužiojimo periodo nepatyrė [16].

Taigi, pagal organizmo anatominius, fiziologinius ir psichologinius ypatumus ikimokyklinukai yra pakankamai subrendę ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymui.

2.2. Ikimokyklinukų sveikatos problemos

2011–2013 m. Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenimis, dažniausiai dėl ūmių viršutinių kvėpavimo takų infekcijų (ŪVKTI) ir gripo į gydymo įstaigas atvyko ikimokyklinio (1–6 m.) amžiaus vaikai. Didžiausias sergamumas 3-4 metų amžiaus grupėje. Gali būti, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų sergamumas didesnis nei mokyklinio amžiaus vaikų dėl to, jog tėvai dažniau apsilanko pas gydytoją dėl mažesnio vaiko ligos nei vyresnio vaiko. Tai susiję su galimybe vaiką palikti namie sveikti vieną, nesikreipus į gydytoją. Mažesnius vaikus tėvai dažniau neturi galimybės palikti namie, o lankančio darželį vaiko tėvai dažniausiai privalo pateikti pažymą apie vaiko ligą, jeigu dėl jos jis nelanko darželio. Todėl tėvai

yra priversti lankytis pas gydytoją dėl nedarbingumo lapelio, o kartu vaikui yra užregistruojamas susirgimas. Dar viena svarbi vaikų sergamumo ir ligotumo priežastis — odos ir poodžio ligos. Dažniausiai vaikai suserga odos ir poodžio ligomis būdami 1—2 metų amžiaus, maždaug 9 vaikai iš 100. Daugiausiai odos ir poodžio ligų sudaro dermatitas ir egzema (apie 60 proc. vaikų odos ir poodžio ligų). Kadangi jaunesnio amžiaus vaikų oda yra plonesnė ir jautresnė nei vyresnio amžiaus vaikų, jiems galimos dažnesnės odos reakcijos į tam tikrų veiksnių poveikį. Vaikai virškinimo sistemos ligomis (be dantų ligų) dažniausiai serga būdami 1—2 metų amžiaus, apytiksliai 8 vaikai iš 100, vėliau su amžiumi sergamumas mažėja. Tokių vaikų sergamumą virškinimo sistemos ligomis skirtingose amžiaus grupėse būtų galima paaiškinti jų jautrumu ankstyvame amžiuje. Ligtumas toliaregyste didžiausias tarp 3—8 m. amžiaus vaikų. Psichologinės raidos sutrikimai dažniausiai diagnozuojami iki 6 m., t.y. ikimokyklinio amžiaus vaikams. Didesnis ligtumas buvo 4—5 m. amžiaus grupėje. Su amžiumi vaikų ligtumas psichologinės raidos sutrikimais, kaip ir sergamumas, mažėja [17].

Lietuvoje ypač pasigendama duomenų apie mūsų šalies ikimokyklinio amžiaus vaikų arterinio kraujospūdžio normas. Literatūroje yra duomenų tik apie septynmečių vaikų AKS. Pavyzdžiui, J. Tutkuvienė [18] nurodo, jog šio amžiaus berniukų sistolinio AKS 90-tas procentilis lygus 115,3 mm Hg, diastolinio AKS – 70 mm Hg; mergaičių atitinkamai – 112 mm ir 64 mm Hg. Palyginus autorės pateiktus duomenis su Kauno medicinos universiteto tyrimo duomenimis, nustatytas abiejų lyčių 7 metų vaikų padidėjusio sistolinio AKS kriterijus yra nežymiai aukštesnis (118 mm Hg), o diastolinio AKS – nežymiai mažesnis (62 mm Hg). Užsienyje atliktų epidemiologinių vaikų AKS tyrimų duomenis apibendrina plačiai žinoma studija „Task Force on Blood Pressure in Children“ [19]. Palyginti su joje pateiktais tirto amžiaus vaikų AKS vertinimo kriterijais, tyrimo metu nustatyti nežymiai ir gerokai padidėjusio sistolinio AKS kriterijai sutampa. Vertinant diastolinį AKS, nustatyti kriterijai yra 8–10 mm Hg mažesni negu minėtos studijos autorių. AKS dinamika jauname amžiuje glaudžiai susijusi su vaikų fizine raida. Tačiau mokslininkai plačiai diskutuoja apie padidėjusio AKS ir antsvorio ryšį ankstyvame vaiko amžiuje. Kauno medicinos universiteto tyrimo duomenys patvirtina, jog toks ryšys yra gana didelis. Panašiai moksliniais tyrimais [20] buvo nustatyta, jog antsvoris bei nutukimas stiprina padidėjusio AKS galimybę (galimybių santykis – 2–3). Apibendrinant pateiktus tyrimo duomenis, galima teigti, kad padidėjęs AKS ir antsvoris ikimokyklinio amžiaus vaikams yra tokie pat svarbūs LNL rizikos veiksniai kaip ir vyresnio amžiaus asmenims. Taikant kūno masės indekso 18 kg/m² ir didesnę kriterijų, 5,8 proc. 3–7 metų vaikams nustatytas antsvoris. Padidėjęs arterinis kraujospūdis (didesnis už 90- to sistolinio ir (arba) diastolinio kraujospūdžio procentilio reikšmę) nustatytas 21,4 proc. ištirtų vaikų [21].

Išanalizavus 2014-2015 m. Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenis, nustatyta: Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose trečdalis visų profilaktiškai sveikatą patikrinusių vaikų turėjo regėjimo sutrikimų (30,9 proc.). Kraujotakos sistemos sutrikimų turėjo 11,4 proc. visų patikrinusiųjų vaikų. Daugiau nei kas penktas (21,2 proc.) ikimokyklinukas turi skeleto – raumenų sistemos sutrikimų. Vertinant skeleto-raumenų sistemos sutrikimus pagal amžių, nustatytas tendencingas šių sutrikimų skaičiaus didėjimas kartu su mokinio amžiumi. Kalbos sutrikimai nustatyti 17,5 proc. ikimokyklinio amžiaus vaikų. Didžiausias procentas vaikų, turinčių kalbos sutrikimų, nustatytas tarp penkerių metų darželinukų. Kvėpavimo sistemos sutrikimų turėjo kas 10 darželinukas. Nustatyta, kad sergamumas kvėpavimo sistemos ligomis tendencingai didėja su vaiko amžiumi – mažiausias sergamumas užregistruotas lopšelio grupių vaikams, daugiausia sergančiųjų – priešmokyklinėse grupėse. Dažniausia vaikų kvėpavimo sistemos liga – bronchinė astma. 2014/2015 m. 1,3 proc. vaikų turėjo antsvorio problemų, 0,3 proc. buvo nutukę. Per mažą svorį turėjo 5,3 proc. vaikų. Didžiausia vaikų dalis, kuri turėjo per mažą KMI, buvo lopšelio grupėse [22].

2012 m. Radviliškio r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistai atliko tyrimą, kurio tikslas – įvertinti Radviliškio rajono ikimokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios ypatybes. Iš viso buvo apklausti 605 2-7 metų amžiaus vaikų tėveliai. Apklausta 63,9 proc. miesto ir 36,1 proc. kaimo tėvų. Padarytos išvados, kad ketvirtadalio ikimokyklinukų fizinis aktyvumas nėra pakankamas. 90 proc. apklaustųjų tiek iš miesto, tiek iš kaime gyvenančių tėvų nurodė, jog jų vaikai neturi antsvorio. Tačiau 10,8 proc. kaime gyvenančių tėvų negali pasakyti, ar jų vaikai neturi antsvorio [23].

2013 m. Kaune J. Razmienė atliko epidemiologinį momentinį tyrimą, kurio kontingentą sudarė penkių didžiųjų Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio) ir jų rajonų ikimokyklinės įstaigas lankantys 4–6 metų amžiaus vaikai. Tyrime dalyvavo visi atrinktas ikimokyklinės įstaigas lankantys vaikai, kurių tėvai pasirašė sutikimus, jų skaičius 1351. Tyrimo tikslas – ištirti Lietuvos ikimokyklinės įstaigas lankančių 4–6 metų amžiaus vaikų burnos higienos būklę. Atlikus tyrimą buvo padarytos išvados, jog 4–6 metų vaikų burnos higienos įgūdžiai yra blogi. Tirtų vaikų burnos higiena patenkinama. Mergaičių burnos higienos būklė geresnė nei berniukų. Nustatytas burnos higienos būklės ryšys su sergamumu dantų ėduonimi: didėjant apnašų kiekiui ant dantų, didėja ėduonies intensyvumo rodikliai [24].

VU Medicinos fakultetas 1986–2006 m. tyrė antsvorio ir nutukimo paplitimą tarp vaikų. Vilniuje 2003–2006 m. antropometriniais metodais buvo ištirti daugiau kaip 1000 3–6 metų amžiaus vaikų ir įvertintos antsvorio ir nutukimo ribos pagal rekomenduotą Tarptautinės kovos su nutukimu darbo grupės (IOTF) standartą. Šie duomenys buvo palyginti su 1986 m. Vilniaus

ikimokyklinių vaikų ir su kitų šalių tyrimų duomenimis. Nutukimo paplitimas tarp ikimokyklinių vaikų buvo mažas: 1986 m. – 0,8 proc., 2006 m. – 3,7 proc. tarp berniukų ir 1986 m. – 0 proc., 2006 m. – 1,9 proc. tarp mergaičių, ir padidėjo nežymiai. Antsvorio paplitimas buvo didesnis tarp ikimokyklinio amžiaus mergaičių: 1986 – 10,7 proc., 2006 – 18,2 proc., palyginti su ikimokykliniais berniukais 1986 – 6,5 proc., 2006 – 12,4 proc. [25].

2008-2009 m. G. Šurkienė, A. Kavaliūnas, R. Dubakienė, R. Stukas, L. Dabravolskytė atliko tyrimą „Vaikų, kurie serga maisto alergija, gyvenimo suvaržymai jų motinų vertinimu“. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad iš alergiškų maistui vaikų 61,3 proc. negalėjo valgyti pieno, 60,7 proc. jų buvo alergiški kiaušiniui, 44,0 proc. – žuviai. Mažiausiai vaikų buvo alergiški sezamui ir daržovėms. 0–1 metų ir 3–6 metų vaikai daugiausiai alergiški pienui, 1–3 metų vaikų grupėje daugiausiai buvo alergiškų kiaušiniui, o 6–12 metų – žuviai. Dažniausi vaikus kamuojantys simptomai buvo: odos paraudimas, odos niežulys, suaktyvėjusi egzema, odos patinimas ir dilgėlinė. Rečiausiai pasireiškiantys simptomai – galvos svaigimas ir negalėjimas stovėti. Simptomų pasireiškimas tarp berniukų ir mergaičių buvo panašus. Daugiausiai respondenčių savo vaiko sveikatą vertino kaip nelabai gerą. Tik 1,3 proc. motinų teigė, kad jų vaiko sveikata puiki, o 0,7 proc. – kad labai bloga. Motinos buvo linkusios geriau vertinti savo sveikatą nei alergija sergančio vaiko. Atliktas tyrimas parodė, kad vaikai, sergantys alergija maistui, gana dažnai susiduria su įvairiais gyvenimo suvaržymais: patiria nemalonių simptomų, netoleruoja vieno, kelių ar daugiau produktų, bijo juos netyčia suvalgyti, yra nusivylę dietos suvaržymais. Taigi, alergija maistui – svarbi problema, todėl būtina toliau plėtoti mokslinius tyrimus, skirtus vaikų ir suaugusiųjų, sergančių maisto alergija, gyvenimo kokybei įvertinti [26].

2011 m. F. Deborah, Nikki, S. Nadiv JAV atliko tyrimą apie sudėtingą vaikų elgesį. Apskaičiuota, kad maždaug 10-15 proc. ikimokyklinio amžiaus vaikų turi lėtinių lengvo ar vidutinio sunkumo elgesio sutrikimų. Dažniausiai pasitaikantys elgesio sutrikimai vaikams iki 5 metų yra agresyvumas, nepaklusnumas bei įniršis [27].

2012 m. Londone, Tavistoko klinikoje buvo tiriami globos namuose gyvenančių ikimokyklinio amžiaus vaikų psichikos sveikatos ir raidos sutrikimai. Bent vienas psichinės sveikatos sutrikimas buvo nustatytas 60 proc. dalyvių. Psichikos sutrikimų ir / arba vystymosi sutrikimų kartu turėjo 30 proc. tyrime dalyvavusių vaikų. Du ar daugiau gretutinių susirgimų buvo nustatyta 83 proc. tiriamųjų ikimokyklinio amžiaus vaikų [28].

Taigi, ikimokyklinio amžiaus vaikams būdingi tam tikri sveikatos sutrikimai, kurie gali būti susiję su tėvų apsisprendimu, nuo kokio amžiaus vaikas pradeda lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Vis tik mokslinėje literatūroje nepavyko rasti tyrimų, kurie analizuotų ikimokyklinukų sveikatos ir ugdymo įstaigos lankymo pradžios sąsajas.

2.3. Priešmokyklinio ugdymo samprata ir jo reglamentavimas

Svarbiausias valstybės žingsnis įtraukiant ikimokyklinį ugdymą į atsinaujinimą ir modernizavimą bei atsižvelgiant į vaiko interesus, kaip socialines teises, teisę į mokslą, teisę į laisvalaikį ir poilsį, žengtas 2005 metais. Tais metais ŠMM parengė „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašą“ (Žin., 2005, Nr.52-1752). Jis iš esmės pakeitė požiūrį į ikimokyklinį ugdymą, o kartu ir įprasmina strateginių švietimo dokumentų ir tarptautinių projektų sėkmingiausias idėjas. Šis dokumentas – realus žingsnis, siekiant įgyvendinti vaikų poreikius ir teises pačiose ugdymo įstaigose. Pedagogų bendruomenė, kurianti savo įstaigos ugdymo programą, turi realią galimybę pagal įstaigą lankančių vaikų poreikius, mokymosi stilių, patirtinio mokymosi ypatumus, tėvų lūkesčius, atsižvelgdama į konkrečios įstaigos, dirbančios pagal atitinkamą ikimokyklinio ugdymo programą, tipą, sąlygas, suformuoti ugdymo(si) turinį bei metodus, numatyti sėkmės rodiklius, nepažeisdama vaiko teisės vystytis, ugdytis nežalojant sveikatos [29].

Lietuvos švietimo sistemoje priešmokyklinis ugdymas yra neformaliojo vaikų švietimo dalis. Priešmokyklinis ugdymas apibrėžtas pagrindiniu švietimą reglamentuojančiu įstatymu – Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2011). Jis vykdomas pagal vienerių metų priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą ir vaikui pradedamas teikti, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 6 metai.

Priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą [4].

Priešmokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius, vadovaujantis humanistinėmis ir demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti optimalią vaiko raidą, padėti pasirengti mokytis pagal pradinio ugdymo programą

Priešmokyklinio ugdymo siekis – vaiko socialinė, **sveikatos**, pažinimo, komunikavimo ir meninė kompetencijos.

Priešmokyklinio ugdymo tikslas, uždaviniai, ugdytinios vaikų kompetencijos nustatytos priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje. Ji buvo atnaujinta 2014 m. ir nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. diegiama visose priešmokyklinio ugdymo programose vykdančiose ugdymo įstaigose. Programa siekiama užtikrinti darnų vaiko fizinių ir psichinių galių skleidimąsi ir kiekvieno vaiko mokyklinę brandą. Tai įgyvendinama priešmokyklinio ugdymo pedagogams bendradarbiaujant su vaikų tėvais (globėjais) ir švietimo pagalbos specialistais. Programoje įtvirtinta nuostata, kad, užtikrinant ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio dermę, nuosekliai

plėtojami ugdymo tikslai, uždaviniai bei vaiko ugdymosi pasiekimai. Užtikrinamos lygios galimybės ugdytis vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.

Priešmokykliniame ugdyme plėtojamos socialinė, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninė kompetencijos. Programoje jos pateikiamos kaip orientaciniai vaiko ugdymosi pasiekimai. Kompetencijos ugdomos integraliai, visos spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos metu. Ugdydamasis kompetencijas, vaikas ugdomi nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą, kurių reikės tiek toliau mokantis, tiek kitose gyvenimo srityse [30].

Sukurti teisiniai pagrindai, užtikrinantys ikimokyklinio ugdymo sistemos funkcionavimą šalyje, sudarytos sąlygos į ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimą įsitraukti ir privačiam sektoriui. Nacionaliniu mastu paskelbta ir vykdoma Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programa [31], kurios tikslai ir uždaviniai dera su Europos Sąjungos rekomendacijose formuluojamais ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo prioritetais.

Europos Sąjungos rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo kokybei užtikrinti akcentuojama ikimokyklinio ugdymo kokybės palaikymo ir užtikrinimo sistema, kurios pagrindiniai elementai: ikimokyklinio ugdymo sistemos funkcionavimo reglamentavimas, įsivertinimas, išorinis vertinimas ir akreditacija. Šalys kuria ir taiko įvairias sistemas, bendro modelio nėra. Galima teigti, kad Lietuvoje šiuo metu veikia tik ikimokyklinio ugdymo funkcionavimo reglamentavimas. 2005 m. patvirtinta Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1557). Tačiau kaip ir kiek ši metodika yra taikoma, informacijos nėra. Lietuvoje nesukurta ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų išorės vertinimo metodika. Minėtos sistemos sukūrimui Lietuvoje šiuo metu turėtų būti skiriamas prioritetas. Kita vertus, Europos Sąjungos šalyse palaikant ir užtikrinant ikimokyklinio ugdymo kokybę vis didesnė atsakomybė perduodama savivaldybėms, kurios privalo ne tik užtikrinti vyriausybės ikimokyklinio ugdymo politikos vykdymą, bet ir ikimokyklinio ugdymo kokybę [32].

Priešmokyklinio ugdymo(si) tikslas – aktyvus, smalsus, kūrybiškas, bendraujantis ir bendradarbiaujantis, pasitikintis savimi, motyvuotas pažinti ir mokytis, pasiekęs optimalios fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo brandos, gebantis adaptuotis kintančioje aplinkoje vaikas. Tam, kad priešmokyklinio ugdymo tikslas būtų sėkmingai pasiektas, būtina įgyvendinti šiuos uždavinius:

1. Pažinti vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus, pripažinti ir gerbti vaikų kultūrą, vaikiškumą;

2. Ugdant pažinti ir atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualius poreikius, polinkius ir išgales;

3. Kurti tokį ugdymo turinį, kuris padėtų kiekvienam vaikui harmoningai augti, bręsti ir pasirengti gyvenimui:

3.1. stiprintų vaiko nuostatą mokytis – aktyviai tyrinėjant, kuriant, veikiant, žaidžiant;

3.2. ugdytų gebėjimą kūrybiškai, konstruktyviai, savarankiškai spręsti problemas;

3.3. plėtotų vaiko gebėjimus bendrauti ir bendradarbiauti, būti grupės nariu;

3.4. padėtų saugoti ir stiprinti sveikatą, ugdytis sveikos gyvensenos įpročius;

3.5. skatintų veikti, kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą;

3.6. ugdytų bendražmogiškas, tautines ir pilietines vertybines nuostatas, stiprintų tautinio tapatumo jausmą;

4. Taikyti tokias pasiekimų ir pažangos vertinimo strategijas, kurios padėtų vaikui tobulėti ir sėkmingai vystytis;

5. Užtikrinti pozityvią, pasitikėjimu ir pagarba grįstą vaiko, pedagogo, kitų specialistų ir tėvų ar globėjų sąveiką;

6. Sukurti vaiko ugdymui(si) palankią – saugią, funkcionalią, estetišką - erdvę ir psichologinį klimatą [33].

Taigi, Lietuvoje priešmokyklinis ugdymas reglamentuotas valstybės mastu, aiškus ugdymo tikslas ir siekis. Visuomenės sveikatos aspektu priešmokyklinis ugdymas svarbus, nes skirtas ir vaiko sveikatos stiprinimui.

2.4. Ikimokyklinio ugdymo mastas

Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis, 2010 m. Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 626 ikimokyklinio ugdymo 3-6 metų amžiaus vaikai. Ikimokykliniame ugdyme dalyvavo 70,3 proc. 1-6 metų amžiaus vaikai mieste bei 22 proc. kaimo vietovėse. Tokį ugdymą realizuoja ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Jų skaičius pateiktas 1-oje lentelėje [34].

1 lentelė. Įstaigų skaičiaus kaita 2007-2013 m.

Įstaigos	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Valstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos	645	648	634	619	617	615	614
Nevalstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos	4	6	8	7	25	45	61

Nuo 2009 m. iki 2013 m. valstybinių ikimokyklinių ugdymo įstaigų mažėja, o nevalstybinių įstaigų nuo 2007 m. iki 2013 m. vis didėja [35].

2008 m. Vilniuje Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu ir jos lėšomis buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo programų, socioeducacinių paslaugų, ugdymo organizavimo formų, steigėjų įvairovę ir finansavimo šaltinius; nustatyti visuomenės poreikį ikimokyklinio ugdymo įvairovei ir identifikuoti įvairovės plėtrai trukdančius veiksnius. Tuo metu įstaigų iš viso buvo 754, tyrime dalyvavo 551 respondentas (230 įstaigų vadovų ir 221 pedagogas). Tyrime dalyvavo 898 ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių ir 292 ikimokyklinio ugdymo įstaigas nelankančių vaikų tėvai iš įvairių Lietuvos miestų ir rajonų. Atlikus tyrimą buvo padarytos šios išvados:

1. Nepaisant atsirandančios ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairovės, tėvai dažniausiai naudojami valstybinių įstaigų paslaugomis. Nevyriausybinų, konfesinių organizacijų, įmonių, privačių asmenų įsteigtų ikimokyklinių įstaigų ir grupių paslaugomis naudojami tik apie 5 proc. tėvų.
2. Kaimo vietovėse net du trečdaliai ikimokyklinio amžiaus vaikų ikimokyklinį ugdymą teikiančių įstaigų nelanko todėl, kad jose nėra vietų arba nėra įstaigų. Dėl šių priežasčių net du penktadaliai vaikų įstaigų nelanko rajoninės reikšmės miestuose, penktadalis vaikų nelanko ugdymo įstaigų tam tikruose miestų mikrorajonuose ir rajonų centruose.
3. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtos programos dažniausiai yra skirtos ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėms. Programos tik ankstyvojo amžiaus grupėms siūlo vos kelias įstaigas, programos tik ikimokyklinio amžiaus grupėms siūlo penktadalis įstaigų. Tik viena kita įstaiga prioritetingą dėmesį skiria valstybinės kalbos bei pilietiniam ugdymui. Vaikų ugdymo prioritetingos sritys programose tik iš dalies atitinka tėvų pageidautinas prioritetingas ugdymo sritis. Tėvai pirmumą teikia vaiko protinių bei fizinių galių ugdymui, kūrybiškumo skatinimui bei elgesio gebėjimų ugdymui.
4. Ikimokyklinių įstaigų parengtos programos dažniausiai skirtos tik įprastos raidos vaikams. Penktadalis programų skirtos specialiųjų poreikių vaikų ugdymui. Vos kelių įstaigų programos skirtos dvikalbiams vaikams. Apie trečdalis individualių programų skirtos raidos sutrikimų, apie dešimtadalis – elgesio sutrikimų turintiems vaikams. Apie penktadalis individualių programų siūlomos gabiems vaikams. Remiantis tyrimo duomenimis, individualios programos užsieniečių tėvų vaikams ir iš užsienio sugrįžusių lietuvių šeimų vaikams beveik nerengiamos. Tėvai pageidauja daugiau individualių programų gabiems vaikams.

5. Ikimokyklinį ugdymą teikiančiose įstaigose veikia tik kelių tipų grupės: keturi penktadaliai grupių yra penkias dienas per savaitę dirbančios grupės, dešimtadalis grupių yra savaitinės, tik viena kita grupė yra šeštadieninė ar stovyklos tipo. Taigi, grupių pasiūla nepasižymi įvairove.
6. Vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo grupėse dažniausiai atitinka normas. Trečdalyje miesto ugdymo įstaigų ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius grupėse viršija normą. Normą taip pat viršija vaikų skaičius ankstyvojo amžiaus vaikų grupėse - 14 proc. miesto įstaigų, 16 proc. rajono centrų įstaigų, 10 proc. rajoninės reikšmės miestų įstaigų bei 6 proc. kaimo įstaigų.
7. Ne visi tėvų prašymai priimti vaikus į ugdymo įstaigą yra patenkinami. Remiantis apklaustų įstaigos vadovų pateikta informacija, 2008 m. liko nepatenkinta 1520 prašymai priimti vaikus į ikimokyklinio amžiaus vaikų grupes, 1463 į ankstyvojo amžiaus vaikų grupes, 279 į mišraus amžiaus vaikų grupes, 94 į kūdikių ugdymo grupes, 91 į specializuotas grupes specialiųjų poreikių vaikams bei 29 specialiųjų poreikių vaikų specializuotam ugdymui. Daugiausia nepatenkinta prašymų miestuose ir rajonų centruose [36].

Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis, 2013–2014 m. pagal priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdomi 25 475 vaikai, iš jų mieste – 20 561, kaime – 4 914 vaikai. Dauguma priešmokyklinio ugdymo grupes lankančių vaikų buvo 6 m. amžiaus, 2013–2014 m. iš viso pagal priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdomi 24 356 šešerių metų vaikai. Tai sudarė 90,5 proc. visų šešiamečių, tačiau labai skyrėsi priešmokyklinio ugdymo aprėptis mieste ir kaime. Mieste 6 m. vaikų dalyvavimo priešmokykliniame ugdyme rodiklis siekia 100 proc., kaime jis yra 57,1 proc. Šie duomenys ne visai tiksliai atspindi padėtį, nes dalis kaimo vietovėse gyvenančių vaikų lanko miesto ugdymo įstaigas ar jų skyrius [2].

Kadangi dalis šešiamečių yra ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programą, o dalis jau lanko bendrojo ugdymo mokyklą, tai šio amžiaus vaikų dalyvavimo ugdyme aprėptis artima 100 proc. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2013–2014 m. šalyje pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdoma 24 716 šešiamečių, o 1-oje klasėje mokėsi 1 390 šio amžiaus mokinių. Taigi, iš viso ugdymo įstaigas lankė 26 106 vaikai arba 97 proc. visų šešiamečių.

Regioniniai šešiamečių dalyvavimo priešmokyklinio ugdymo programoje skirtumai nėra labai dideli. Daugumoje savivaldybių aprėptis svyruoja nuo 80 iki 100 proc. Tik septyniose savivaldybėse šis rodiklis nesiekia 80 proc. Mažiausia aprėptis yra Alytaus, Vilniaus ir Kauno

rajonų savivaldybėse. Tikėtina, kad vaikai iš šių rajonų lanko ugdymo įstaigas miestuose, tad šiose savivaldybėse gyvenančių vaikų dalyvavimo priešmokykliniame ugdyme mastai iš tiesų yra didesni. Didžiuosiuose miestuose aprėptis viršija 100 proc. Vadinas, tų savivaldybių ugdymo įstaigas lanko ir vaikai, gyvenantys aplinkinėse savivaldybėse.

Apie du trečdalius šalies vaikų lanko priešmokyklinio ugdymo grupes, esančias ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kiti – įsteigtas bendrojo ugdymo mokyklose. Taip vaikai pasiskirstę mieste, o kaimo vietovėse yra priešingai – apie du trečdalius vaikų priešmokyklinio ugdymo grupes lanko mokyklose. Tai lemia ugdymo įstaigų tinklo ypatumai.

2013–2014 m. šalyje veikė 121 specialioji ikimokyklinio ugdymo grupė, kurioje buvo ugdomi 1 182 vaikai, turintys didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių ir 27 specialiosios priešmokyklinio ugdymo grupės, kuriose buvo ugdomi 266 vaikai. Šias grupes turinčiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2013–2014 m. dirbo 212 pagalbos mokiniui specialistų. Daugiausia šiose įstaigose buvo logopedų (58 proc.), net 91,3 proc. jų ėjo pagrindines pareigas [2].

Lietuvoje vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, dalis pastaraisiais metais kito sparčiau nei vidutiniškai Europoje. Šios dalies atotrūkis nuo Europos Sąjungos šalių vidurkio sumažėjo nuo 18,2 proc. punkto 2003 metais iki 9 proc. punktų 2011 metais, kai ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 84,2 proc. šio amžiaus Lietuvos vaikų. Lyginant su kitomis Europos valstybėmis, Lietuva pagal keturmečių dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme rodiklį yra tarp tų valstybių, kuriose ši dalis nesiekia 80 proc. Jos sudaro beveik trečdalį valstybių. Lyginant su 2006 m., šis rodiklis Lietuvoje išaugo. Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus didžiausia dalis yra šiose Europos šalyse: Ispanijoje, Prancūzijoje, Maltoje, Olandijoje, Belgijoje, Danijoje, Norvegijoje, Didžiojoje Britanijoje. Mažiausią dalį sudaro: Šveicarija, Lenkija, Slovakija, Graikija, Suomija, Kroatija, Makedonija [1].

Apibendrinant statistinius duomenis apie ikimokyklinio ugdymo mastą galima teigti, kad didžioji dalis Lietuvos šešiamečių vaikų dalyvauja ikimokykliniame ugdyme. Lyginant Lietuvą su kitomis Europos šalimis pagal keturmečių dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme, mūsų rodiklis nėra aukštas.

2.5. Moksliniai tyrimai apie vaikų adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmę

Adaptacijos terminas yra plačiai vartojamas biologijoje, pedagogikoje, psichologijoje, sociologijoje, medicinoje ir kituose moksluose. Tarptautinių žodžių žodyne teigiama, kad adaptacija yra žmogaus prisitakymas prie kintančių ar naujų socialinių, gamtinių, ekonominių gyvenimo sąlygų [37]. Psichologijos žodyne adaptacija apibūdinama kaip asmenybės prisitaikymas prie socialinės aplinkos. Kiekvienas žmogus, reaguodamas į aplinką, išreiškia savo jausmus, poreikius, troškimus, o juos patenkinus ar nepatenkinus, atsiskleidžia žmogaus asmeninis santykis su aplinka: kaip geba kovoti su grėsmėmis, pavojais, iškilusiais sunkumais, todėl ši reakcija padeda aplinkiniams geriau pažinti žmogų. R. Marcinkus vaiko edukologiją apibūdina remdamasis E. Eriksono iškelta teorija, teigdamas, kad ne tik bendražmogiškieji neigiamos aplinkos faktoriai, išryškėja ir kriziniai institucinio vaikų ugdymo etapai, neigiamai veikiantys vaiko sveikatą ir socializacijos raidą. Vienas iš iškeltų etapų yra, kai vaikas pereina iš neorganizuotos namų aplinkos į organizuotą (pradeda lankyti lopšelių-darželį). Vaikas pradėjęs lankyti lopšelių-darželį priverstas atsisakyti savo paties dienos režimo ir turi prisitaikyti prie ikimokyklinės įstaigos režimo. Tuomet vaikas pasigenda išskirtinio dėmesio, nes jo statusas jau kitoks nei namuose. Taip pat keičiasi elgesio normos už netinkamą elgesį grupėje [38]. Tai gali turėti įtakos ir vaiko sveikatai.

Pagal E. Erikson [39] žmogus išgyvena 8 raidos krizes. 4 iš jų išgyvena ikimokyklinukai. Jos tokios:

- Saugumas - nesaugumas (nuo gimimo iki 1 m.)
- Savarankiškumas - gėda (1-3 m.)
- Iniciatyvumas – kaltė (3 – 6 m.)
- Meistriškumas – menkavertiškumas (7- 11 m.)

Kūdikystė (nuo gimimo iki 1 m.). Pirmųjų metų krizė – vaikas šiuo periodu yra labai priklausomas nuo suaugusiųjų. Jei jo poreikiai nepatenkinami, kyla krizė. Šiuo laikotarpiu saugumo jausmas vaikams formuojasi priklausomai nuo to, kaip mama atsiliepia į vaiko poreikius. Ką tik gimęs vaikas labai priklausomas nuo mamos, kuri jam yra maisto, nusiramino ir meilės šaltinis. Jeigu mama dėmesinga vaiko poreikiams, jam susiformuoja saugumo jausmas. Jeigu motina nejautri vaiko poreikiams, jam išsiugdys nesaugumo jausmas.

Ankstyva vaikystė (nuo 2 m. iki 3 m.). Trečiųjų metų krizė – vaikas atsiskiria nuo mamos ir pradeda suvokti save kaip kitą asmenį. Kalbėdamas apie save pradeda vartoti žodį „Aš“ vietoj „Tu„. Atsiradus „Aš“, vaikui kyla poreikis būti savarankiškam ir veikti pačiam. Šiuo laikotarpiu vaikai pradeda vaikščioti, kalbėti, patys valgyti ir tuštintis. Padidėjęs savarankiškumo ir savikontrolės jausmas skatina aktyvų aplinkos tyrinėjimą. Tėvų kantrybė, padrašinimai ir vaiko

savarankiškumo skatinimas formuoja vaiko savarankiškumą ir pasitikėjimą savo gebėjimais. **Ikimokyklinis amžius (nuo 4 m. iki 6 m.).** Penktųjų metų krizė – vaiko elgesys pasidaro tikslingas ir jis pirmą kartą patiria trikdantį kaltės jausmą. Šiuo laikotarpiu vaikas mokosi valdyti aplinką ir susipažįsta su pagrindiniais fizikos dėsniais. Šiame etape vystosi drąsos ir nepriklausomybės jausmai, vaikas mokosi siekti savo užsibrėžtų tikslų, imasi iniciatyvos ir mokosi vadovauti. Ir jam dažnai tenka nusivilti suvokus, kad jis negali pasiekti visų užsibrėžtų tikslų. Nusivylimo jausmas žadina neigiamą vaiko elgesį: agresiją, pyktį, mušimąsi, šaukimą [39].

Laikotarpis nuo vienerių iki ketverių metų pasižymi tiesiogine pykčio išraiška nuo nekontroliuojamų pykčio protrūkių iki tikslingų išpuolių, nuo fizinės iki žodinės agresijos būdų. Pykčio protrūkiai, pasireiškiantys spardymu, kandžiojimu, mušimu, rėkimu pasiekia savo piką maždaug 3,5 m. amžiuje, o po to palaipsniui ima mažėti. Tuo tarpu daugiau nukreiptos agresijos formos (pvz.: atsakomoji agresija) beveik nepasireiškia pirmais gyvenimo metais, tačiau jau yra gana dažnos, vaikui sulaukus 4-5 m. Šiame amžiuje daugėja ir žodinės agresijos (prasivardžiavimo, ginčijimosi, atsisakymų ką nors padaryti ir pan.) Raidoje keičiasi ne tik pykčio ir agresijos raiška – keičiasi ir situacijos, sukeliančios vaiko pyktį, agresyvų elgesį. Nuo 2-3 m. vaikas gali reaguoti agresyviai, kuomet kyla grėsmė jo iniciatyvai arba kai tėvai kažko neleidžia daryti, arba kai pačiam vaikui nepavyksta pasiekti norimo tikslo. 3- 4 m. amžiaus vaikas gali itin stipriai supyksti, kuomet turi dalintis norimu žaislu su kitu vaiku arba negali turėti to daikto, kurio nori. Dažniausiai ikimokykliniame amžiuje agresijos periodai yra trumpi [40].

Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, pasikeičia aplinka. Vaikas prie jos turi prisitaikyti, adaptuotis. Mažų vaikų adaptacija naujoje aplinkoje skiriasi nuo suaugusio žmogaus adaptacijos. Kai naujagimis iš motinos organizmo patenka į naują aplinką, greitai persitvarko, visų pirma, kvėpavimo, kraujotakos ir virškinimo sistemų darbas. Taigi, dar motinos organizme vaisius įgyja mechanizmus, garantuojančius greitą funkcijų persitvarkymą. Tai vaiko paveldėti biologiniai adaptacijos mechanizmai. Vaikui augant ši biologinių adaptacijos mechanizmų sistema vystosi toliau. Lygiagrečiai veikiant socialinei aplinkai vaikas pradeda adaptuotis ir socialiai. Taigi, vaikui būdinga biologinė ir socialinė adaptacija, kuri neatsiejama ir nuo psichologinės adaptacijos. Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, aplinkos poveikis itin stiprus ir todėl pasikeičia jo elgsena. Šie pasikeitimai kiekvienam vaikui gali būti skirtingi pagal trukmę bei ryškumą.

Mokslininkai, tyrę vaikų adaptaciją ikimokyklinėje aplinkoje, nurodo, kad ji gali trukti nuo 7 –10 dienų iki 2–6 mėnesių. Ji gali būti lengva, vidutinio sunkumo ir sunki.

Lengva adaptacija trunka iki 20 dienų. Šios adaptacijos metu neįžymiai pablogėja vaiko apetitas, miegas tampa normalus po 7–10 dienų, emocinė būklė, bendravimas su kitais vaikais

tampa įprastu per 15–20 dienų, o kartais ir anksčiau. Bendravimas su suaugusiaisiais, judėjimo aktyvumas beveik nepasikeičia. Adaptacijos metu vaikai nesuserga. Lengva adaptacijos forma būdinga sveikiems, gerai fiziškai ir psichiškai išsivysčiusiems vaikams, pradėjusiems lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą nuo 18 mėnesių amžiaus.

Vidutinio sunkumo adaptacijos metu vaiko elgsenos pokyčiai užtrunka ilgiau nei lengvos adaptacijos atveju. Miegas ir apetitas normalizuojasi ne anksčiau kaip po 20–30 dienų, aktyvumas – po 20 dienų, bendravimas, kalbinis aktyvumas – po 20–40 dienų, emocinė būklė gali būti nestabili 1 mėnesį, motorinis aktyvumas grįžta į ankstesnį lygį po 30–35 dienų. Santykiai su suaugusiaisiais nesutrunka. Tokios adaptacijos metu vaikai gali susirgti ūmiomis respiracinėmis infekcijomis, kurios dažniausiai neturi komplikacijų. Vidutinio sunkumo adaptacija būdinga vaikams, pradėjusiems lankyti ikimokyklinę įstaigą nuo 9–10 mėnesių iki 15–16 mėnesių amžiaus arba kurių sveikata ir vystymasis kiek sutrikęs, arba jeigu šeimoje yra nepalankios mikrosocialinės sąlygos, ar jeigu buvo sunkus nėštumas ir gimdymas.

Sunki adaptacijos forma užtrunka nuo 2 iki 6 mėnesių, o kartais ir ilgiau. Kartais tokios adaptacijos metu vaikas suserga praėjus 10 dienų nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios ir lankydamas įstaigą serga 4 ir daugiau kartų per metus. Kai kuriems vaikams sunkios adaptacijos metu būdingas neadekvatus elgesys, pasireiškiantis neurotine būkle. Ilgam sutrinka apetitas, jis normalizuojasi po 3 savaičių. Atskirais atvejais gali išsivystyti anoreksija ar vėmimai maitinimo metu. Ilgam sutrinka vaiko miegas. Vaikas bendrauja ne su visais suaugusiaisiais, sutrinka vaiko emocinė būklė. Ši adaptacijos forma būdinga tiems vaikams, kurie ikimokyklinio ugdymo įstaigą pradeda lankyti 10–15 mėnesių amžiaus ir kuriuos veikia dar bent vienas nepalankus biologinis ar socialinis veiksnys, pvz.: vaikas blogai prižiūrimas šeimoje ir įstaigą pradėjo lankyti nuo 12 mėnesių amžiaus [34].

Ikimokyklinio ugdymo įtakos vaiko raidai tyrimų, atliktų Didžiojoje Britanijoje, Naujojoje Zelandijoje, Turkijoje, Nepale, Mauricijuje ir kitose šalyse duomenys rodo, kad vaikai, kurie dalyvavo ikimokykliniame ugdyme dažniau pradėdavo laiku lankyti mokyklą, geriau ją lankė, geriau laikė egzaminus, mažiau antramečiavo; jų matematikos ir skaitymo pasiekimai 3 klasėje buvo aukštesni, o žodynas 6 klasėje buvo turtingesnis, palyginti su vaikų, nelankusių ikimokyklinio ugdymo programų. Vaikai, kurie lankė vaiko aplinkos praturtinimo programas (nuo 3 metų iki 5 metų amžiaus), patirdavo mažiau sunkumų bendraudami, turėjo mažiau pažintinės raidos sutrikimų, rečiau elgdavosi asocialiai. Šis poveikis buvo jaučiamas ir praėjus 14–20 metų po programos baigimo. Vaikai iš šeimų, kurių gyvenimo sąlygos nepalankios, daugiau laimi, kai yra mišriose socialiniu ekonominiu požiūriu vaikų grupėse. Kita vertus, ikimokyklinio ugdymo įtaka vaiko raidai priklauso ir nuo to, kaip organizuojamas pats pedagoginis procesas [41]. Taigi, adaptacija glaudžiai susijusi su vaiko sveikata.

2.6. Priešmokyklinio ugdymo pradžios įvairovė

29-iose Europos šalyse ar švietimo sistemose vaikai privalo lankyti ugdymo įstaigas nuo 6 m. ar net anksčiau: nuo 4 m. privalomasis ugdymas pradedamas keturiose šalyse, nuo 5 m. – devyniose, nuo 6 m. – 16-oje šalių. Vėliau nuo 7 metų privalomasis ugdymas pradedamas keturiose šalyse: Lietuvoje, Estijoje, Suomijoje ir Švedijoje. Visose šalyse (išskyrus Airiją), kuriose privalomojo ugdymo pradžia yra 6 ar 7 metai, ji sutampa su mokymosi pradinėje mokykloje pradžia. Šalyse ar švietimo sistemose, kuriose privalomojo ugdymo pradžia yra 4 ar 5 metai, ugdymas organizuojamas įvairiai: vienoje šalyse tokio amžiaus vaikai pradeda lankyti mokyklą, kitose – privalomai dalyvauja ankstyvajame ugdyme. Privalomasis ugdymas prasideda anksčiau nei mokymasis mokykloje devyniose šalyse: Latvijoje, Lenkijoje, Kipre, Liuksemburge ir kt. Kai kuriose kitose Europos šalyse, panašiai kaip Lietuvoje, nors dalyvavimas ankstyvajame ugdyme nėra privalomas, bet ikimokyklinio ugdymo įstaigose skiriami metai ar dveji pasirengti mokyklai (tai atitiktų mūsų priešmokyklinį ugdymą) (2 lentelė).

Tačiau padėtis šalyse keičiasi, kai kuriose iš jų vyksta tolesnės ankstyvojo ugdymo reformos. Pavyzdžiui, Lenkijoje nuo 2015 m. visi šešiamečiai privalės lankyti pradinę mokyklą. Suomijoje vyksta diskusijos dėl privalomojo ugdymo paankstinimo vieneriais metais – jis taptų privalomas nuo 6 metų amžiaus. Kroatijoje nuo 2014–2015 m. įvedama privaloma vienerių metų programa prieš pradėdant lankyti mokyklą. Vengrijoje nuo 2015 m. rugsėjo darželių lankymas bus privalomas nuo 3 metų [2].

2 lentelė. Priešmokyklinis ugdymas Europos šalyse

Šalis	Priešmokyklinis ugdymas (trukmė metais)
Austrija	1 metai
Čekija	1 metai (nuo 5 metų)
Graikija	Nuo 4-6 metų
Kipras	1 metai
Kroatija	Nemaža dalis vaikų lieka ikimokykliniame ugdyme iki 7 metų
Latvija	2 m.
Lenkija	1-2 (5-6 m. lanko priešmokyklinines klases)
Liuksemburgas	2 metai
Suomija	1 metai
Švedija	1 metai
Vengrija	1 metai

Taigi, priešmokyklinio ugdymo pradžia įvairiose šalyse skirtinga, tačiau bendra tendencija – privalomojo priešmokyklinio ugdymo ankstinimas.

3. TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

3.1. Imties dydis

Išsikėlus tyrimo tikslą ir uždavinius, tyrimas buvo pradėtas nuo imties dydžio apskaičiavimo. Vilniaus miesto savivaldybės pateiktais 2015 m. duomenimis, Vilniaus rajone ikimokyklinėse įstaigose vaikų skaičius buvo lygus 1624. Imties dydžio apskaičiavimui naudota statistinė programa OpenEpi 2.3.1 versija bei pasirinktas 95 proc. pasiklovimo lygmuo ir 2 proc. tikslumas. Apskaičiavus imtį gavome rezultatus, jog turime apklausti 600 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvus.

3.2. Imties atranka

Tikslinę tyrimo populiaciją sudarė Vilniaus rajone esančios ikimokyklinės įstaigos. Kadangi populiacija yra didelė, buvo sudaryta pagal galimybę atlikti tyrimą dalis – tyrimo populiacija (Pagirių k., Rudaminos k., Skaidiškių k., Vaidotų k., Valčiūnų k.) ikimokyklinės įstaigos. Prieš tai ikimokyklinių ugdymo įstaigų direktoriai buvo informuoti apie planuojamą atlikti tyrimą ir buvo gauti leidimai vykdyti mokslinį darbą.

3.3. Tyrimo instrumentas

Tyrimo atlikimui panaudotas instrumentas – anoniminė anketa, kurią sudarė pati tyrėja (1 priedas). Klausimynas suskirstytas į 3 dalis. I dalis – demografiniai duomenys: respondentų amžius, išsilavinimas, šeiminė padėtis, šeimos pajamos, vaikų skaičius, jauniausio vaiko amžius bei lytis (7 klausimai). II dalis – informacija apie jauniausią vaiką: ar vaikas sirgo per pirmąsias ugdymo įstaigos lankymo dienas, kokiomis ligomis sirgo, adaptacijos laikotarpis, ugdymo įstaigos lankymo amžius, (6 klausimai). III dalis – privalomasis priešmokyklinis vaikų ugdymas, priešmokyklinio ugdymo svarba (3 klausimai).

3.4. Duomenų rinkimas

Anketos kokybei užtikrinti buvo atliktas bandomasis tyrimas. Jame dalyvavo 20 ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai. Bandomojo tyrimo metu buvo siekiama įvertinti, ar klausimų formuluotės bei atsakymų variantai respondentams yra suprantami, ar klausimai yra išdėstyti logine seka, ar respondentams trūksta papildomų klausimų, ar reikia ką nors pašalinti. Po bandomojo tyrimo rezultatų įvertinimo, kai kurie klausimai buvo pataisyti. Bandomojo tyrimo anketos nebuvo įtrauktos į tolimesnį tyrimą.

Tyrimo apklausa atlikta 2014 m. gruodžio mėn. – 2015 m. gruodžio mėn. Anketos pradžioje yra pateiktas tyrimo aprašymas ir kaip reikia metodiškai teisingai užpildyti anketą. Anketos pildymas užtrukdavo apie 10 – 15 minučių. Dalis tėvų anketas pildė ugdymo įstaigoje, o dalis – namuose. Išdalinta 650, surinkta 625 (96 proc.) anketos, iš jų 25 buvo užpildytos netinkamai, likusios 600 – panaudotos tyrime. Faktinę tiriamųjų grupę sudarė ikimokyklinukų tėvai ir jų ikimokyklinio amžiaus vaikai, lankantys mūsų pasirinktas ikimokyklinės įstaigas ir sutikę dalyvauti tyrime, kurių pateikti duomenys tiko duomenų analizei.

3.5. Duomenų tvarkymas

Prieš suvedant duomenis į statistinę programą, kiekviena anketa buvo patikrinama ir pašalintos netinkamos analizei anketos. Taip pat, kad sumažinti klaidų tikimybę prieš vedant duomenis į statistinę programą, buvo sudarytas kodų aprašas. Po duomenų suvedimo buvo patikrinama kiekviena kintamoji peržiūrint dažnių lenteles.

3.6. Duomenų statistinė analizė

Kadangi yra pakankamai didelis anketų skaičius, pirmiausia duomenys buvo suvesti į duomenų suvedimo programą EpiData (versija 3.1). Iš jos duomenys eksportuoti į statistinį programinį paketą StataMP 22. Duomenų aprašymui (lentelių ir grafikų sudarymui) naudojama Microsoft Office Excel 2013 programa.

Kokybinių požymių statistiniam ryšiui įvertinti, požymių homogeniškumui grupėse tikrinti naudotas Pirsono chi kvadrato (χ^2) testas. Ryšys tarp požymių buvo laikomas statistiškai reikšmingu, kai $p \leq 0,05$. Kai tikėtinas stebėjimų skaičius buvo mažesnis už 5, naudotas Fišerio tikslusis testas.

Kiekybiniams dydžiams tirti pirmiausia naudotas Kolmogorovo Smirnovo testas skirstinio normalumui nustatyti (ar tiriamųjų dydžių skirstinys skiriasi nuo normaliojo skirstinio). Kai tirtųjų kiekybinių dydžių skirstiniai statistiškai reikšmingai skyrėsi nuo normaliojo ($p < 0,05$), toliau dviejų nepriklausomų grupių vidurkių palyginimui naudotas Mann-Whitney U testas, o daugiau nei dviejų – Kruskal-Wallis H testas.

Dviejų ranginių ar intervalinių požymių statistiniam ryšiui nustatyti naudotas Spirmeno koreliacijos koeficientas. Šis koeficientas rodo teigiamą (su pliuso ženklu) arba neigiamą (su minuso ženklu) ryšį tarp kintamųjų, o jo reikšmės varijuoja nuo -1 iki 1. Kuo šio koeficiento reikšmė artimesnė -1 ar 1, tuo ryšys tarp kintamųjų yra stipresnis. Skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu, kai $p \leq 0,05$.

4. TYRIMO REZULTATAI

4.1. Bendra tiriamųjų charakteristika

Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, tyrimo metu buvo apklausta 600 respondentų. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 21 (Min) iki 43 (Max) metų, amžiaus vidurkis 31,6 (Mean) metų. Atlikus variacinės eilutės analizę, respondentų amžius buvo suskirstytas į 3 grupes. Daugiau nei pusė tiriamųjų buvo 28-34 metų amžiaus – 315 (52,5 proc.).

Dauguma respondentų buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą – 369 (61,5 proc.), gyveno registruotojo santuokoje – 492 (82 proc.), savo pajamas per mėnesį, tenkančias vienam šeimos nariui, vertino vidutiniškai (201-300 eurų) – 177 (29,5 proc.). Šiek tiek mažiau nei pusė apklaustųjų augino du vaikus – 279 (46,5 proc.). Ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų amžius buvo nuo 1 iki 6 metų. Daugumos apklaustųjų vaikų amžius buvo 3 metų – 204 (34 proc.). Vertinant pagal lytį šiek tiek daugiau buvo berniukų 315 (52,5 proc.) (4.1. lentelė).

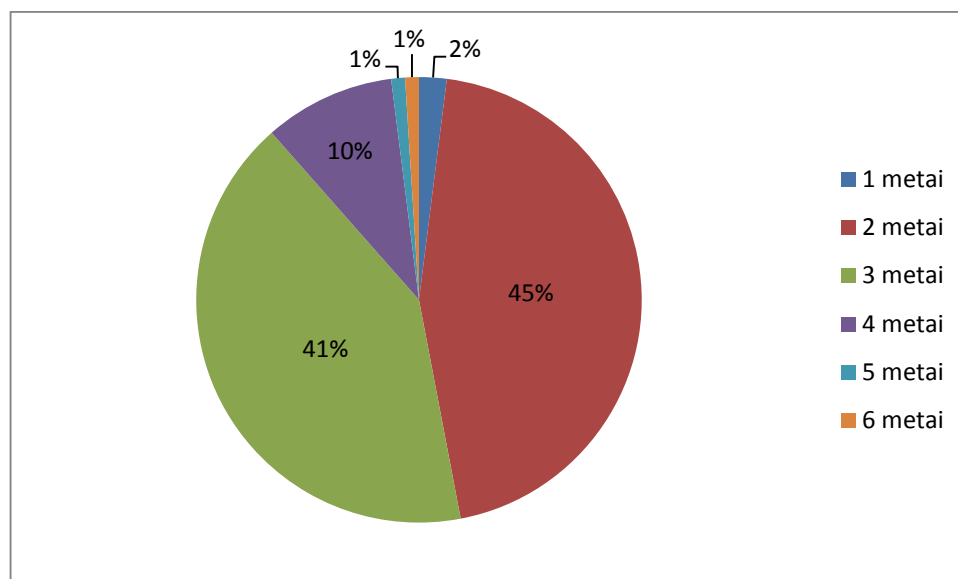
4.1. lentelė. Respondentų socialiniai demografiniai požymiai

Rodikliai		Tiriamieji n (%)
Respondentų amžius	21-27 metų	108 (18%)
	28-34 metų	315 (52,5%)
	35 metų ir vyresni	177 (29,5%)
Išsilavinimas	Žemesnis už vidurinį	15 (2,5%)
	Vidurinis (įskaitant profesinį)	216 (36%)
	Aukštasis	369 (61,5%)
Šeimtinė padėtis	Registruota santuoka	492 (82%)
	Gyvena su draugu (-e)	54 (9%)
	Gyvena vienas (-a)	54 (9%)
Pajamos per mėnesį, tenkančios vienam asmeniui	Iki 100 eurų	18 (3%)
	101-200 eurų	135 (22,5%)
	201-300 eurų	177 (29,5%)
	301-400 eurų	144 (24%)
	401-500 eurų	66 (11%)
	Daugiau kaip 500 eurų	60 (10%)

Vaikų skaičius	Vienas	252 (42%)
	Du	279 (46,5%)
	Trys ir daugiau	69 (11,5%)
Jauniausio vaiko amžius	1 metai	12 (2%)
	2 metai	66 (11%)
	3 metai	204 (34%)
	4 metai	177 (29,5%)
	5 metai	108 (18%)
	6 metai	33 (5,5%)
Jauniausio vaiko lytis	Moteriška	285 (47,5%)
	Vyriška	315 (52,5%)

4.2. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia

Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma vaikų ikimokyklinę ugdymo įstaigą pradėjo lankyti nuo 2 metų amžiaus, o mažiausiai – nuo 6 metų (4.1. pav.).

4.1. paveikslas. Ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia

Tiriant respondentų vaikų realią ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į tėvų amžių, statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatyta ($\chi^2 = 2,196$; $p = 0,14$). Daugiau tėvų, kuriems 35 ir daugiau metų, negu 28-34 metų vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido nuo 3 metų (atitinkamai 50,3 proc. ir 37,7 proc.; $p = 0,74$) (4.2. lentelė).

4.2. lentelė. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į tėvų amžių

Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia	Abs. sk. ir proc.	Tėvų amžius			Iš viso
		21-27 m.	28-34 m.	35 m. ir vyresni	
1 metai	n	0	12	0	12
	%	0,0	4,1	0,0	2,0
2 metai	n	47	146	53	246
	%	38,2	48,3	30,2	41,0
3 metai	n	60	114	88	262
	%	48,8	37,7	50,3	43,7
4 metai	n	16	30	22	68
	%	13,0	9,9	12,6	11,3
5 metai	n	0	0	8	8
	%	0,0	0,0	4,6	1,3
6 metai	n	0	0	4	4
	%	0,0	0,0	2,3	0,7
Iš viso	n	123	302	175	600
	%	100	100	100	100

Respondentų ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą ($\chi^2 = 15,59$; $p = 0,021$) statistiškai reikšmingai skiriasi. Daugiau tėvų, turinčių vidurinį išsilavinimą (įskaitant profesinį) nei turinčių žemesnį už vidurinį išsilavinimą, vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido nuo 2 metų amžiaus (atitinkamai 31,9 proc. ir 17,6, proc.; $p = 0,093$). Daugiau tėvų, turinčių žemesnį už vidurinį išsilavinimą nei baigusių aukštąjį išsilavinimą, vaikus leido nuo 4 metų amžiaus (atitinkamai 47,1 proc. ir 9,0 proc.; $p = 0,001$) (4.3. lentelė).

Pritaikius neparametrinį Spirmeno koreliacijos koeficientą nustatyta, kad kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo vėliau leidžia vaikus į ikimokyklinę įstaigą (vidutinio stiprumo teigiamas koreliacinis ryšys ($r_s = 0,697$; $p < 0,001$)).

4.3. lentelė. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą

Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia	Abs. sk. ir proc.	Tėvų išsilavinimas			Iš viso
		Žemesnis už vidurinį	Vidurinis (įskaitant profesinį)	Aukštasis	
1 metai	n	0	9	3	12
	%	0,0	4,0	0,8	2,0
2 metai	n	3	72	171	246
	%	17,6	31,9	17,9	41,0
3 metai	n	6	109	147	262
	%	35,3	48,2	41,2	43,7
4 metai	n	8	28	32	68
	%	47,1	12,4	9,0	11,3
5 metai	n	0	8	0	8
	%	0,0	3,5	0,0	1,3
6 metai	n	0	0	4	4
	%	0,0	0,0	1,1	0,7
Iš viso	n	17	226	357	600
	%	100	100	100	100

Apklaustųjų reali ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę ($\chi^2 = 18,29$; $p = 0,001$) statistiškai reikšmingai skiriasi. Tėvai, uždirbantys iki 100 eurų, dažniau vaikus leidžia į ikimokyklinę įstaigą 2 metų negu tie, kurie uždirba 401-500 eurų (atitinkamai 62,5 proc. ir 25,4 proc.; $p < 0,001$) (4.4. lentelė).

Pritaikius neparametrinį Spirmeno koreliacijos koeficientą, nustatyta, kad didėjant šeimos finansinei būklei, didėja vaikų, pradedančių eiti į ikimokyklinę įstaigą amžius (silpnas neigiamas statistinis ryšys ($r_s = -0,199$; $p < 0,001$)).

4.4. lentelė. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę

Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia	Abs. sk. ir proc.	Šeimos finansinė būklė						Iš viso
		Iki 100 eurų	101-200 eurų	201-300 eurų	301-400 eurų	401-500 eurų	Daugiau kaip 500 eurų	
1 metai	n %	0 0,0	9 6,6	0 0,0	3 2,1	0 0,0	0 0,0	12 2,0
2 metai	n %	10 62,5	48 35,3	95 53,4	61 42,1	17 25,4	15 25,9	146 41,0
3 metai	n %	3 18,8	66 48,5	72 40,4	51 35,2	35 52,2	35 60,3	262 43,7
4 metai	n %	3 18,8	9 6,6	11 6,2	30 20,7	7 10,4	8 13,8	68 11,3
5 metai	n %	0 0,0	4 2,9	0 0,0	0 0,0	4 6,0	0 0,0	8 1,3
6 metai	n %	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	4 6,0	0 0,0	4 0,7
Iš viso	n %	16 100	136 100	178 100	145 100	67 100	58 100	600 100

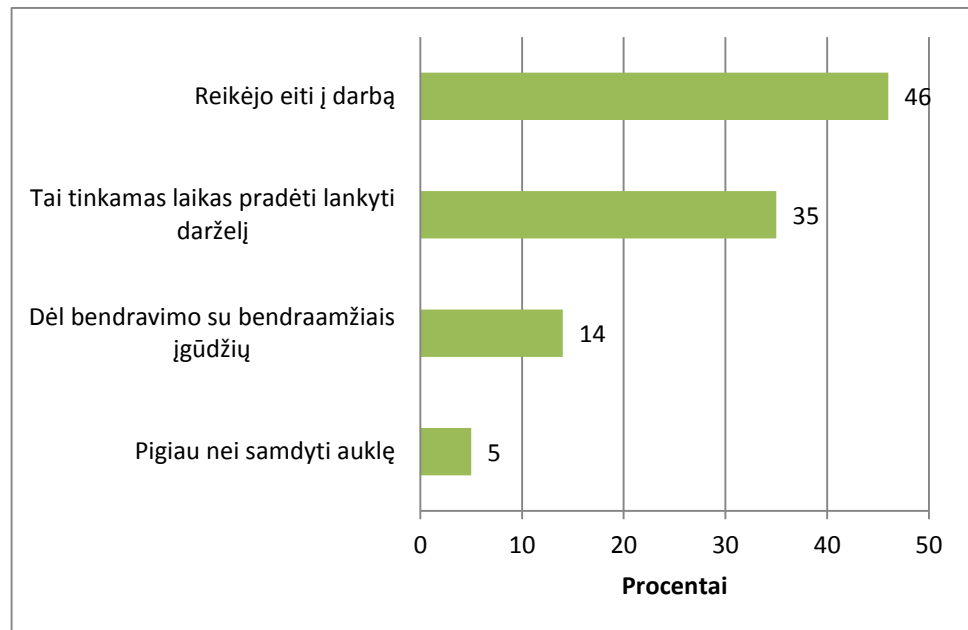
Tiriamųjų ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į vaikų skaičių šeimoje (Kruskal-Wallis $H = 4,656$; $p = 0,11$) ir jauniausio vaiko lytį (Kruskal-Wallis $H = 2,887$; $p = 0,26$) nesisiskiria. Daugiau tėvų, turinčių vieną vaiką nei tris ir daugiau vaikų, leidžia į ikimokyklinę įstaigą nuo 2 metų amžiaus (atitinkamai 44,9 proc. ir 34,3 proc.; $p < 0,001$). Nuo 3 metų amžiaus vaikus daugiau pradeda leisti tėvų, turinčių tris ir daugiau vaikų nei turinčių du vaikus (atitinkamai 49,3 proc. ir 43,8 proc.; $p < 0,001$). Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį, šiek tiek daugiau mergaičių nei berniukų ikimokyklinę įstaigą pradeda lankyti 2 metų amžiaus (atitinkamai 41,0 proc. ir 40,4 proc.; $p < 0,001$). Šeimoje, kurioje jauniausio vaiko lytis daugiau dominuoja vyriška nei moteriška, vaikai pradeda lankyti ikimokyklinę įstaigą nuo 3 metų amžiaus (atitinkamai 45,1 proc. ir 42,4 proc.; Fišerio tikslusis testas $p = 0,43$) (4.5. lentelė).

4.5. lentelė. Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia, atsižvelgiant į vaikų skaičių bei jauniausio vaiko lytį

Reali ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžia	Ab s. Sk. Ir pr oc.	Vaikų skaičius			Iš viso	Jauniausio vaiko lytis		Iš viso
		Vienas	Du	Trys ir daugiau		Vyriška	Moteriška	
1 metai	n	5	7	0	12	10	2	12
	%	2,0	2,6	0,0	2,0	3,1	0,7	2,0
2 metai	n	115	108	23	246	129	117	246
	%	44,9	39,4	34,3	41,0	40,4	41,0	41,0
3 metai	n	106	120	36	262	144	118	262
	%	41,4	43,8	49,3	43,7	45,1	42,4	43,7
4 metai	n	30	31	7	68	32	36	68
	%	11,7	11,3	10,4	11,3	10,0	12,9	11,3
5 metai	n	0	4	4	8	0	8	8
	%	0,0	1,5	6,0	1,3	0,0	2,9	1,3
6 metai	n	0	4	0	4	4	0	4
	%	0,0	1,5	0,0	0,7	1,3	0,12	0,7
Iš viso	n	256	274	70	600	319	278	600
	%	100	100	100	100	100	100	100

4.3. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią

Nagrinėjant priežasčių, lėmusių ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžią, struktūrą, nustatyta, kad beveik pusė apklaustųjų 276 (46 proc.) vaikus leido į ikimokyklinę įstaigą todėl, kad reikėjo eiti į darbą. Ir tik 30 (5 proc.) respondentų teigė, kad vaiką leisti į ikimokyklinę įstaigą yra pigiau negu samdyti auklę (4.2. pav.).

4.2. paveikslas. Priežasčių, lėmusių ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžia, struktūra

Respondentų priežasčių, lėmusių ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia, struktūra, atsižvelgiant į tėvų amžių skiriasi (Mann-Whitney $U = 33076,5$; $p = 0,001$). Daugiau 28-34 metų amžiaus grupės tėvų vaikus leido į ikimokyklinę įstaigą, negu 35 m. ir vyresni, dėl priežasties, kad reikėjo eiti į darbą (atitinkamai 64,3 proc. ir 46,9 proc.; $p = 0,079$). O daugiau 21-27 metų amžiaus tėvų nei 28-34 metų amžiaus mano, jog tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą (atitinkamai 44,7 proc. ir 28,6 proc.; $p = 0,031$) (4.6. lentelė).

Pritaikius neparametrinį Spirmeno koreliacijos koeficientą, nustatyta, kad jaunesniam tėvų amžiui labiau reikėjo eiti į darbą ir išleisti vaiką į ikimokyklinę įstaigą (silpnas teigiamas statistinis ryšys ($r_s = 0,154$; $p < 0,001$)).

4.6. lentelė. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į tėvų amžių

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią	Abs. sk. ir proc.	Tėvų amžius			Iš viso
		21-27 m.	28-34 m.	35 m. ir vyresni	
Reikėjo eiti į darbą	n %	59 48,0	200 64,3	82 46,9	213 35,5
Tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę įstaigą	n %	55 44,7	89 28,6	69 39,4	276 46,0
Dėl bendravimo su bendraamžiais įgūdžių	n %	5 4,1	3 1,0	14 8,0	33 5,5
Pigiau nei samdyti auklę	n %	4 3,2	19 6,1	10 5,7	78 13,0
Iš viso	n %	123 100	311 100	175 100	600 100

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą ($\chi^2 = 24,168$; $p < 0,003$) ir šeiminę padėtį ($\chi^2 = 30,912$; $p < 0,012$) skiriasi. Daugiau tėvų, turinčių žemesnį už vidurinį išsilavinimą reikėjo eiti į darbą negu turinčių vidurinį (įskaitant profesinį) išsilavinimą (atitinkamai 58,8 proc. ir 39,4 proc.; $p = 0,42$). Atsižvelgiant į šeiminę padėtį, daugiau tėvų reikėjo eiti į darbą, kurie gyvena su draugu (-e) nei tie, kurie gyvena vieni (atitinkamai 47,5 proc. ir 40,0 proc.; $p = 0,08$) (4.7. lentelė).

4.7. lentelė. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą ir šeimines padėtis

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią	Abs. sk. ir proc.	Išsilavinimas			Iš viso	Šeiminė padėtis			Iš viso
		Žemesnis už vidurinį	Vidurinis (įskaitant profesinį)	Aukštasis		Registruota santuoka	Gyvena su draugu (-e)	Gyvena vienas (-a)	
Reikėjo eiti į darbą	n %	10 58,8	89 39,4	117 49,6	276 45,9	225 46,1	28 47,5	23 40,0	276 45,9
Tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę įstaigą	n %	7 41,2	95 42,0	111 31,1	213 35,4	180 36,9	17 28,8	16 32,0	213 35,4
Dėl bendravimo su bendraamžiais įgūdžių	n %	0 0,0	32 14,2	43 12,0	75 12,5	47 9,6	14 23,7	14 28,0	75 12,5
Pigiau nei samdyti auklę	n %	0 0,0	10 4,4	23 6,4	33 5,5	33 6,8	0 0,0	0 0,0	33 5,5
Iš viso	n %	17 100	226 100	357 100	600 100	488 100	59 100	53 100	600 100

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę, skiriasi ($\chi^2 = 17,296$; $p < 0,001$). Daugiausia tėvų, kurie leido vaikus į ikimokyklinio ugdymo įstaigą dėl priežasties, kad reikėjo eiti į darbą buvo tarp tokių tėvų, kur vienam šeimos nariui teko iki 100 eurų negu 101-200 eurų (atitinkamai 62,5 proc. ir 30,9 proc.; $p = 0,001$) (4.8. lentelė).

4.8. lentelė. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią	Abs. sk. ir proc.	Šeimos finansinė būklė						Iš viso
		Iki 100 eurų	101-200 eurų	201-300 eurų	301-400 eurų	401-500 eurų	Daugiau kaip 500 eurų	
Reikėjo eiti į darbą	n %	10 62,5	42 30,9	82 46,1	72 49,7	35 52,2	35 60,3	276 46,0
Tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę įstaigą	n %	6 37,5	53 39,0	58 32,6	57 39,3	24 35,8	15 25,9	213 35,5
Dėl bendravimo su bendraamžiais įgūdžių	n %	0 0,0	26 19,1	25 14,0	14 9,7	6 9,0	4 6,9	78 13
Pigiau nei samdyti auklę	n %	0 0,0	15 11,0	10 5,6	2 1,4	2 3,0	4 6,9	33 5,5
Iš viso	n %	16 100	136 100	178 100	145 100	67 100	58 100	600 100

Respondentų priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į vaikų skaičių šeimoje (Kruskal-Wallis $H = 5,956$; $p = 0,11$) ir jauniausio vaiko lytį (Kruskal-Wallis $H = 3,977$; $p = 0,26$) nesiskiria. Daugumai tėvų, turinčių tris ir daugiau vaikų, negu turinčių du vaikus, lėmė ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią tai, jog tai buvo tinkamas laikas pradėti lankyti darželį (atitinkamai 58,2 proc. ir 22,9 proc.; $p = 0,24$). Tėvus, turinčius vieną vaiką labiau lėmė, negu turinčius tris ir daugiau vaikų tai, kad reikėjo eiti į darbą (atitinkamai 49,6 proc. ir 38,8 proc.; $p = 0,071$). Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį, daugiau tėvų turėjo eiti į darbą, kurių jauniausias vaikas mergaitė nei berniukas (atitinkamai 51,8 proc. ir 40,0 proc.; $p = 0,32$), o taip pat tai buvo tinkamas laikas pradėti lankyti darželį daugiau tėvams, turinties jauniausius vaikus mergaites nei berniukus (atitinkamai 37,1 proc. ir 34,5 proc.; $p = 0,21$) (4.9. lentelė).

4.9. lentelė. Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią, atsižvelgiant į vaikų skaičių bei jauniausio vaiko lytį

Priežastys, lemiančios ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią	Abs. sk. ir proc.	Vaikų skaičius			Iš viso	Jauniausio vaiko lytis		Iš viso
		Vienas	Du	Trys ir daugiau		Vyriška	Moteriška	
Reikėjo eiti į darbą	n %	127 49,6	123 44,9	26 38,8	276 46,0	129 40,4	144 51,8	276 45,9
Tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę įstaigą	n %	78 30,5	93 22,9	42 58,2	213 35,5	110 34,5	103 37,1	213 35,4
Dėl bendravimo su bendraamžiais įgūdžių	n %	39 15,2	36 13,1	0 0,0	75 12,5	56 17,5	22 7,9	78 12,5
Pigiau nei samdyti auklę	n %	12 4,7	19 6,9	2 3,0	33 5,5	24 7,5	9 3,2	33 5,5
Iš viso	n %	256 100	274 100	70 100	600 100	319 100	278 100	600 100

4.4. Vaikų adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmė

Atlikto tyrimo duomenimis, šiek tiek daugiau nei pusė apklaustų vaikų nesusirgo per pirmąsias 20 ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo dienas. Beveik visi apklaustieji 264 (44 proc.), kurių vaikai susirgo per pirmąsias 20 dienų, kaip ligos priežastį nurodė kvėpavimo takų ligas.

Analizuojant per kiek laiko respondentų vaikų elgsena tapo normali (adaptavosi) nuo ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios, nustatyta, kad daugumai vaikų per pirmąsias 20 d. miegas tapo normalus (64,8 proc.), vaikas tapo aktyvus (61,0 proc.), emocinė būklė stabilizavosi (56,0 proc.), bendravimas su kitais vaikais tapo įprastu (58,7 proc.), noriai bendravo su suaugusiais (65,2 proc.) bei apetitas normalizavosi (62,3 proc.) (4.10. lentelė).

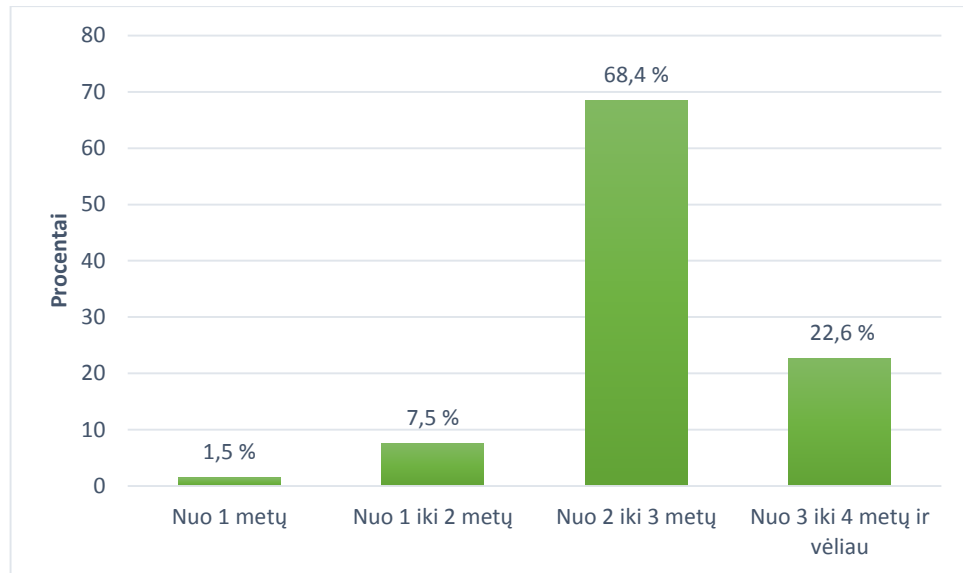
4.10. lentelė. Adaptacijos laikas nuo ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios

Per kiek laiko nuo ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios vaiko elgsena tapo normali	Abs. sk. ir proc.	Adaptacijos laikotarpis			Iš viso
		Per pirmąsias 20 d.	Per 30-40 d.	Ilgiau nei per 40 d.	
Miegas tapo normalus	n %	389 64,8	163 27,2	48 8,0	600 100
Vaikas tapo aktyvus	n %	366 61,0	185 30,8	49 8,2	600 100
Emocinė būklė stabilizavosi (vaikas nustojo verksti ir pan.)	n %	336 56,0	182 30,3	82 13,7	600 100
Bendravimas su kitais vaikais tapo įprastu	n %	352 58,7	177 29,5	71 11,8	600 100
Noriai bendravo su suaugusiais	n %	391 65,2	175 29,2	34 5,6	600 100
Apetitas normalizavosi	n %	374 62,3	156 26,0	70 11,7	600 100

Respondentų vaikų sergamumas per pirmąsias 20 ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios, atsižvelgiant į vaikų amžių ($\chi^2 = 5,466$; $p < 0,001$) ir lytį (Kruskal-Wallis $H = 52,411$; $p < 0,001$) skiriasi. Per pus daugiau vaikų per pirmas 20 dienų nesusirgo nei sirgo (atitinkamai 64,2 proc. ir 35,8 proc.; $p < 0,001$). Daugiau susirgo vaikų 3-4 m. amžiaus nei 1-2 metų (atitinkamai 66,0 proc. ir 12,1 proc.; $p < 0,001$). Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį daugiau sirgo berniukų nei mergaičių (atitinkamai 59,5 proc. ir 40,5 proc.; $p < 0,001$) (4.11. lentelė).

4.5. Tėvų nuomonė apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką

Dauguma apklaustų tėvų mano, kad vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą reikia leisti nuo 2 iki 3 metų (4.5. pav.).

4.5. paveikslas. Tėvų nuomonė, nuo kada reikia leisti vaikus į ikimokyklinę įstaigą

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų amžių skiriasi ($\chi^2 = 26,236$; $p < 0,001$). Vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido daugiau tėvų 35 m. ir vyresnio amžiaus nei 28-34 m. nuo 2 iki 3 metų amžiaus (atitinkamai 45,4 proc. ir 29,6 proc.; $p < 0,001$) (4.13. lentelė).

4.13. lentelė. Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų amžių

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	Abs. sk. ir proc.	Tėvų amžius			Iš viso
		21-27 m.	28-34 m.	35 m. ir vyresni	
Nuo 1 metų amžiaus	n	0	3	5	8
	%	0,0	7,3	24,7	1,3
Nuo 1 iki 2 metų	n	11	34	0	45
	%	25,6	40,9	0,0	7,5
Nuo 2 iki 3 metų	n	99	199	113	411
	%	41,1	29,6	45,4	68,5
Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau	n	13	66	57	136
	%	33,3	22,2	29,9	22,7
Iš viso	n	123	311	175	600
	%	100	100	100	100

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą skiriasi ($\chi^2 = 20,429$; $p < 0,001$). Skiriasi ir atsižvelgiant į šeimines padėtis ($\chi^2 = 42,609$; $p < 0,001$). Daugiau tėvų, turinčių vidurinę (įskaitant profesinę) nei žemesnę už vidurinę galvoja, kad vaikus į ikimokyklinę įstaigą reikėtų leisti nuo 2 iki 3 metų (atitinkamai 76,5 proc. ir 41,2 proc.; $p < 0,001$). Tokio pat amžiaus vaikus į ikimokyklinę įstaigą mano leisti daugiau tėvų, gyvenančių su draugu (-e) nei registruotoje santuokoje (atitinkamai 81,4 proc. ir 65,6 proc.; $p < 0,001$) (4.14. lentelė).

4.14. lentelė. Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į tėvų išsilavinimą bei šeiminių padėčių

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	Abs. sk. ir proc.	Išsilavinimas			Iš viso	Šeiminė padėtis			Iš viso
		Žemesnis už vidurinį	Vidurinis (įskaitant profesinį)	Aukštasis		Registruota santuoka	Gyvena su draugu (-e)	Gyvena vienas (-a)	
Nuo 1 metų amžiaus	n %	0 0,0	3 1,3	5 1,4	8 1,3	8 1,6	0 0,0	0 0,0	8 1,3
Nuo 1 iki 2 metų	n %	0 0,0	11 4,9	34 9,5	45 7,5	34 7,0	11 18,6	0 0,0	45 7,5
Nuo 2 iki 3 metų	n %	7 41,2	173 76,5	231 64,7	411 68,5	320 65,6	48 81,4	43 80,0	411 68,5
Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau	n %	10 58,8	39 17,3	87 24,4	136 22,7	126 25,8	0 0,0	10 20,0	136 22,7
Iš viso	n %	17 100	226 100	357 100	600 100	488 100	59 100	50 100	600 100

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę skiriasi ($\chi^2 = 17,573$; $p < 0,001$). Daugiau tėvų, kurių mėnesio pajamos sudaro 301-400 eurų nei daugiau kaip 500 eurų mano, jog vaikus reikia leisti į ikimokyklinę įstaigą nuo 2 iki 3 metų amžiaus (atitinkamai 75,9 proc. ir 56,9 proc.; $p < 0,001$) (4.15. lentelė).

4.15. lentelė. Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į šeimos finansinę būklę

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	Abs. sk. ir proc.	Šeimos finansinė būklė						Iš viso
		Iki 100 eurų	101-200 eurų	201-300 eurų	301-400 eurų	401-500 eurų	Daugiau kaip 500 eurų	
Nuo 1 metų amžiaus	n %	0 0,0	0 0,0	5 2,8	3 2,1	0 0,0	0 0,0	8 1,3
Nuo 1 iki 2 metų	n %	0 0,0	12 8,8	14 7,9	7 4,8	7 10,4	5 8,6	45 7,5
Nuo 2 iki 3 metų	n %	16 100	99 72,8	114 64,0	110 75,9	39 58,2	33 56,9	411 68,5
Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau	n %	0 0,0	25 18,4	45 25,3	25 17,2	21 31,3	20 34,5	136 22,7
Iš viso	n %	16 100	136 100	178 100	145 100	67 100	58 100	600 100

Tiriamųjų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į vaikų skaičių ($\chi^2 = 26,418$; $p < 0,001$) ir jauniausio vaiko lytį ($\chi^2 = 31,665$; $p < 0,001$). Šiek tiek daugiau tėvų, turinčių vieną vaiką negu du vaikus galvoja, kad į ikimokyklinę ugdymo įstaigą reikėtų leisti vaikus nuo 2 iki 3 metų amžiaus (atitinkamai 73,8 proc. ir 62,0 proc.; $p < 0,001$). Nuo 2 iki 3 metų vaikus leisti galvoja daugiau tėvų, turinčių mergaites negu berniukus (atitinkamai 78,8 proc. ir 59,2 proc.; $p < 0,001$) (4.16. lentelė).

4.16. lentelė. Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į vaikų skaičių ir jauniausio vaiko lytį

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	Abs. sk. ir proc.	Vaikų skaičius			Iš viso	Jauniausio vaiko lytis		Iš viso
		Vienas	Du	Trys ir daugiau		Vyriška	Moteriška	
Nuo 1 metų amžiaus	n %	3 1,2	3 1,1	2 3	8 1,3	6 1,9	2 0,7	8 1,3
Nuo 1 iki 2 metų	n %	26 10,2	16 5,8	3 4,5	45 7,5	35 11,0	10 3,6	45 7,5
Nuo 2 iki 3 metų	n %	189 73,8	170 62,0	52 73,1	411	189 59,2	219 78,8	411 68,5
2Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau	n %	38 14,8	85 31,0	13 19,4	136 22,7	89 27,9	47 16,9	136 22,7
Iš viso	n %	256 100	274 100	67 100	600 100	3 100	278 100	600 100

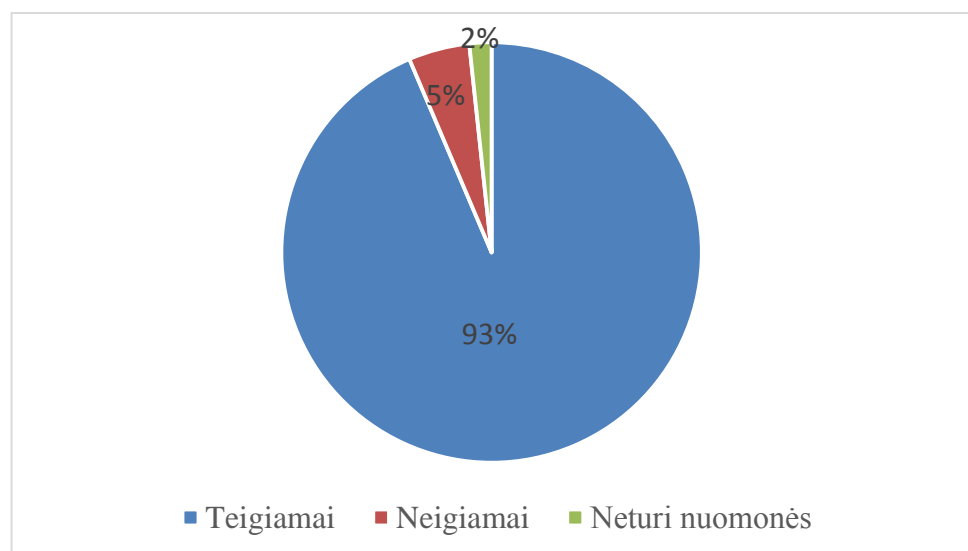
Analizuojant respondentų nuomonę apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į jauniausio vaiko amžių nesiskiria ($\chi^2 = 3,592$; $p = 0,58$). Daugiau tėvų, kurių jauniausio vaiko amžius 3 metai nei 5 metai mano, kad vaikus į ikimokyklinę įstaigą reikia leisti nuo 2 iki 3 metų (atitinkamai 73,9 proc. ir 63,2 proc.; $p < 0,001$) (4.17. lentelė).

4.17. lentelė. Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką, atsižvelgiant į jauniausio vaiko amžių

Tėvų nuomonė apie vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką	Abs. sk. ir proc.	Jauniausio vaiko amžius						Iš viso
		1 metai	2 metai	3 metai	4 metai	5 metai	6 metai	
Nuo 1 metų amžiaus	n %	0 0,0	0 0,0	0 0,0	3 1,7	5 4,7	0 0,0	8 1,3
Nuo 1 iki 2 metų	n %	2 16,7	8 13,6	10 4,8	20 11,2	5 4,7	0 0,0	45 7,5
Nuo 2 iki 3 metų	n %	10 83,3	42 71,2	153 73,9	113 63,5	67 63,2	26 68,4	411 68,5
Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau	n %	0 0,0	9 15,3	44 21,3	42 23,6	29 27,4	12 31,6	136 22,7
Iš viso	n %	12 100	59 100	207 100	178 100	106 100	38 100	600 100

4.6. Tėvų nuomonė apie privalomą priešmokyklinį ugdymą

Dauguma respondentų sutinka, jog priešmokyklinis ugdymas būtų privalomas paskutiniaisiais metais, prieš pradėdant lankyti mokyklą (4.6. pav.).

4.6. paveikslas. Nuomonė apie priešmokyklinio ugdymo privalomumą

Beveik visi respondentai (n=595) atsakė, kad savo vaiką ugdytų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pagal priešmokyklinio ugdymo programą negu leistų į pirmą klasę, nedalyvaujant tokioje programoje.

Vertinant teiginius apie priešmokyklinio ugdymo svarbą, beveik visi apklaustieji (95,3 proc.) sutinka, kad priešmokyklinis ugdymas naudingas vaiko vystymuisi bei vaiko sveikatai (64,4 proc.). Tėvai sutinka, kad tai užtikrina vaiko sėkmingą mokymosi pradžią mokykloje (89,2 proc.),

tobulina vaiko supratimą apie sveikatą (51,6 proc.), didina vaiko savarankiškumą (91,8 proc.). Tačiau tėvai nesutinka, kad ikimokyklinis ugdymas turi neigiamos įtakos vaiko vystymuisi (82,7 proc.) bei, kad vaikas dažniausiai sirgs, praras atsparumą ligoms (74,7 proc.) (4.18. lentelė).

4.18. lentelė. Teiginiai apie priešmokyklinio ugdymo svarbą

Teiginiai apie priešmokyklinio ugdymo svarbą	Abs. sk. ir proc.	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku	Iš viso
Tai naudinga vaiko vystymuisi	n %	573 95,3	20 3,3	7 1,4	600 100
Tai naudinga vaiko sveikatai	n %	387 64,4	191 31,8	22 3,8	600 100
Tai užtikrina vaiko sėkmingą mokymosi pradžią mokykloje	n %	536 89,2	59 9,8	5 1,0	600 100
Gerina vaiko santykius su bendraamžiais	n %	542 90,2	48 8,0	10 1,8	600 100
Tobulina vaiko supratimą apie sveikatą	n %	310 51,6	256 42,6	34 5,8	600 100
Didina vaiko savarankiškumą	n %	552 91,8	41 6,8	7 1,3	600 100
Turi neigiamos įtakos vaiko vystymuisi	n %	48 8,0	56 9,3	496 82,7	600 100
Vaikas dažniausiai sirgs, praras atsparumą ligoms	n %	26 4,3	126 21,0	448 74,7	600 100

5. TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS

Tyrimo duomenimis nustatyta, kad dauguma vaikų ikimokyklinę ugdymo įstaigą pradėjo lankyti nuo 2 metų amžiaus, o mažiausiai – nuo 6 metų. Įgyvendindamos programą „Švietimas 2020“, Europos šalys siekia, kad bent 95 proc. vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus dalyvautų ankstyvajame ugdyme [1]. Nuo 2 metų amžiaus vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido trečdalis (31,9 proc.) tėvų, turinčių vidurinį išsilavinimą (įskaitant profesinį), nuo 3 metų amžiaus vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido daugiausiai tėvų 35 metų ir vyresni. Nuo 4 metų amžiaus vaikus leido beveik pusė tėvų (47,1 proc.), turinčių žemesnį už vidurinį išsilavinimą. Nustatyta, kad kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo vėliau leidžia vaikus į ikimokyklinę įstaigą.

Tėvai, uždirbantys iki 100 eurų dažniau vaikus leidžia į ikimokyklinę įstaigą 2 metų. Nustatyta, kad didėjant šeimos finansinei būklei, didėja vaikų, pradedančių eiti į ikimokyklinę įstaigą amžius. Šiek tiek mažiau nei pusė tėvų, turinčių vieną vaiką (44,9 proc.) leidžia į ikimokyklinę įstaigą nuo 2 metų amžiaus. Nuo 3 metų amžiaus vaikus leidžia pusė respondentų, turinčių tris ir daugiau vaikų (49,3 proc.). Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį, šiek tiek daugiau mergaičių nei berniukų ikimokyklinę įstaigą pradeda lankyti 2 metų amžiaus. Šeimoje, kurioje jauniausio vaiko lytis daugiau dominuoja vyriška nei moteriška, vaikai pradeda lankyti ikimokyklinę įstaigą nuo 3 metų amžiaus. Mokslinėje literatūroje analogiškų duomenų nepavyko rasti.

Nagrinėjant priežasčių, lėmusių ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžią, struktūrą, nustatyta, kad beveik pusė apklaustųjų (46 proc.) vaikus leido į ikimokyklinę įstaigą todėl, kad reikėjo eiti į darbą. Ir tik (5 proc.) respondentų teigė, kad vaiką leisti į ikimokyklinę įstaigą yra pigiau negu samdyti auklę. Daugiau nei pusė (64,3 proc.) 28-34 metų amžiaus grupės tėvų vaikus leido į ikimokyklinę įstaigą dėl priežasties, kad reikėjo eiti į darbą. O daugiausiai 21-27 metų amžiaus tėvų mano, jog tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Daugiau tėvų, turinčių žemesnį už vidurinį išsilavinimą reikėjo eiti į darbą. Atsižvelgiant į šeiminei padėtį, daugiau tėvų reikėjo eiti į darbą, kurie gyvena su draugu (-e) (47,5 proc.). Daugiausia tėvų, kurie leido vaikus į ikimokyklinio ugdymo įstaigą dėl priežasties, kad reikėjo eiti į darbą buvo tarp tokių tėvų, kur vienam šeimos nariui teko iki 100 eurų (62,5 proc.). Daugumai tėvų, turinčių tris ir daugiau vaikų (58,2 proc.) lėmė ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžią tai, jog buvo tinkamas laikas pradėti lankyti darželį. Tėvus, turinčius vieną vaiką labiau lėmė tai, kad jiems reikėjo eiti į darbą. Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį, daugiau tėvų turėjo eiti į darbą, kurių jauniausias vaikas mergaitė (51,8 proc.). Mokslinėje literatūroje nepavyko rasti panašių atliktų tyrimų.

Atlikto tyrimo duomenimis, šiek tiek daugiau nei pusė apklaustų vaikų nesusirgo per pirmąsias 20 ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo dienų. Beveik visi apklaustieji (44 proc.), kurių vaikai susirgo per pirmąsias 20 dienų, kaip ligos priežastį nurodė kvėpavimo takų ligas. Mokslininkai, tyrę vaikų adaptaciją ikimokyklinėje aplinkoje, nurodo, kad ji gali trukti nuo 7 –10 dienų iki 2–6 mėnesių. Ji gali būti lengva, vidutinio sunkumo ir sunki. Lengva adaptacija trunka iki 20 dienų. Vidutinio sunkumo adaptacijos metu vaiko elgsenos pokyčiai užtrunka ilgiau nei lengvos adaptacijos atveju. Miegas ir apetitas normalizuojasi ne anksčiau kaip po 20–30 dienų, aktyvumas – po 20 dienų, bendravimas, kalbinis aktyvumas – po 20–40 dienų, emocinė būklė gali būti nestabili 1 mėnesį, motorinis aktyvumas grįžta į ankstesnį lygį po 30–35 dienų [34].

Analizuojant per kiek laiko respondentų vaikų elgsena tapo normali (adaptavosi) nuo ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios, nustatyta, kad daugiau nei pusei apklaustų tėvų vaikams per pirmąsias 20 dienų miegas tapo normalus (64,8 proc.), vaikas tapo aktyvus (61,0 proc.), emocinė būklė stabilizavosi (56,0 proc.), bendravimas su kitais vaikais tapo įprastu (58,7 proc.), noriai bendravo su suaugusiais (65,2 proc.) bei apetitas normalizavosi (62,3 proc.). Per pus daugiau vaikų per pirmas 20 dienų nesusirgo (64,2 proc.) nei sirgo. Daugiau susirgo vaikų 3-4 metų amžiaus nei 1-2 metų. Atsižvelgiant į jauniausio vaiko lytį daugiau sirgo berniukų nei mergaičių. Daugiau susirgo per pirmas 20 dienų vaikai, kurie pradėjo lankyti ikimokyklinę įstaigą nuo 3 metų.

Daugiau nei pusė apklaustų tėvų mano, kad vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą reikia leisti nuo 2 iki 3 metų (68,4 proc.). Vaikus į ikimokyklinę įstaigą leido daugiau tėvų 35 m. ir vyresnio amžiaus (45,4 proc.). Daugiausiai 21-27 metų amžiaus tėvų mano, kad vaikus reikėtų leisti į ikimokyklinio ugdymo įstaigą nuo 2 ar 3 metų amžiaus (41,1 proc.). Daugiausia tėvų, turinčių vidurinę (įskaitant profesinę) galvojimą, kad vaikus į ikimokyklinę įstaigą reikėtų leisti nuo 2 iki 3 metų. Tokio pat amžiaus vaikus į ikimokyklinę įstaigą mano leisti daugiau tėvų, gyvenančių su draugu (-e) (81,4 proc.). Daugiau tėvų, kurių mėnesio pajamos sudaro 301-400 eurų galvoja, jog vaikus reikia leisti į ikimokyklinę įstaigą nuo 2 iki 3 metų amžiaus. Šiek tiek daugiau tėvų, turinčių vieną vaiką negu du vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą leido nuo 2 iki 3 metų amžiaus. Nuo 2 iki 3 metų daugiau leido mergaičių negu berniukų. Daugiausiai tėvų, kurių jauniausio vaiko amžius 3 ir 4 metai mano, kad vaikus į ikimokyklinę įstaigą reikia leisti nuo 2 iki 3 metų amžiaus.

Dauguma Europos šalių įsipareigojo užtikrinti ugdymo vietas visiems vaikams arba teisiškai nustatyti, kad ugdymas būtų privalomas bent paskutiniais ikimokyklinio ugdymo metais [2]. Dauguma respondentų sutinka, jog priešmokyklinis ugdymas būtų privalomas paskutiniais metais, prieš pradėdant lankyti mokyklą. Beveik visi respondentai atsakė, kad savo vaiką ugdytų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pagal priešmokyklinio ugdymo programą negu leistų į pirmą klasę, nedalyvaujant tokioje programoje. Vertinant teiginius apie priešmokyklinio ugdymo svarbą, beveik

visi apklaustieji (95,3 proc.) sutinka, kad priešmokyklinis ugdymas naudingas vaiko vystymuisi bei vaiko sveikatai (64,4 proc.). Tėvai sutinka, kad tai užtikrina vaiko sėkmingą mokymosi pradžią mokykloje (89,2 proc.), tobulina vaiko supratimą apie sveikatą (51,6 proc.), didina vaiko savarankiškumą (91,8 proc.). Tačiau tėvai nesutinka, kad ikimokyklinis ugdymas turi neigiamos įtakos vaiko vystymuisi (82,7 proc.) bei, kad vaikas dažniausiai sirgs, praras atsparumą ligoms (74,7 proc.).

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, kad tokių tyrimų, ypač Lietuvoje, labai trūksta. Dažniausiai Lietuvos mokslininkai šią problemą gvildena socialinių mokslų srityje, akcentuodami ikimokyklinio ugdymo svarbą vaiko pasirėngimui mokytis mokykloje [8], [13], [41]. Dauguma pasaulio mokslininkų tiria ikimokyklinukų brandos ypatumus, siedami tai su jų galimybe pradėti lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą [5], [6].

6. IŠVADOS

1. Dauguma vaikų ikimokyklinę ugdymo įstaigą pradėjo lankyti nuo 2 metų amžiaus, o mažiausiai – nuo 6 metų. Kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas ir geresnė šeimos finansinė būklė, tuo vyresnio amžiaus vaikai pradeda lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia nesusijusi su vaiko lytimi ir vaikų skaičiumi šeimoje.

2. Pagrindinė vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios priežastis – būtinybė eiti į darbą. Dauguma taip teigusią jaunesnio amžiaus tėvų nei vyresnio amžiaus, žemesnio išsilavinimo, gyvenančių su draugu (-e), blogesnės finansinės būklės tėvų.

3. Daugumos berniukų ir mergaičių adaptacijos ikimokyklinei įstaigai trukmė 20 dienų. Kuo ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžia yra vėlesnė, tuo ikimokyklinėje įstaigoje adaptacija greitesnė. Adaptacijos laikotarpio sergamumo struktūroje vyrauja kvėpavimo takų ligos.

4. Daugumos (68,4 proc.) tėvų nuomone, tinkamiausias amžius pradėti lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą – antri–treči vaiko gyvenimo metai. Tokią nuomonę lemia tėvų vidurinis išsilavinimas, gyvenimas su draugu (-e), 301-400 eurų šeimos mėnesinės pajamos, šeimoje auganti mergaitė arba 3-4 metų amžiaus vaikas.

5. Daugumos (99,2 proc.) respondentų nuomone, priešmokyklinis ugdymas turi būtų privalomas paskutiniaisiais metais, prieš pradėdant lankyti mokyklą. Tai naudinga vaiko vystymuisi ir sveikatai, užtikrina sėkmingą mokymosi mokykloje pradžią. Ši nuomonė nesiskiria pagal tėvų amžių, lytį, šeimos pajamas, vaikų skaičių šeimoje.

7. PASIŪLYMAI

1. Visuomenės sveikatos biurams rengti mokomąją medžiagą, standus, plakatus apie vaikų kvėpavimo sistemos ligų profilaktiką: (tinkama higiena, mityba, fizinis aktyvumas, darbo–poilsio režimas) ir iškabinti juos poliklinikose, ikimokyklinio ugdymo įstaigose.
2. Žiniasklaidai prisidėti prie tėvų švietimo apie priešmokyklinio ugdymo svarbą vaiko sveikatai.
3. Tęsti tolesnius tyrimus apie ikimokyklinio ugdymo būtinumą, ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo pradžios įtaką vaiko sveikatai.

8. LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Paurienė L., Vaičiūnaitė D. Lietuvos švietimas Europos švietimo siekių kontekste. 2013 lapkritis, Nr. 9 (95): 1-12.
2. Priešmokyklinis ugdymas – nuo visuotinio prie privalomojo. 2014 lapkritis, Nr. 11 (116). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: 1-8.
3. Aramavičiūtė V. Ugdymo samprata: mokomoji priemonė. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 1998: 162.
4. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas // Valstybės žinios, 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2004, Nr. 103-3755.
5. Aleksejevaitė D., Namajūnaitė G., Paulauskienė N ir kiti. Sveikatos priežiūros įgyvendinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Metodinės rekomendacijos. 2012: 8-10.
6. Lietuvos švietimas skaičiais 2014. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Prieiga internete:
https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_4af08b26885196c3a7718cccaa53abaf.pdf
[žr. 2015-10-10].
7. Coughlin P., Hansen K., Heller D. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. 1997: 39-41.
8. Lazauskienė A. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose veikiančių savivaldos komandų poveikis vaikų ugdymo proceso kokybei. Magistro darbas, Vilnius. 2014: 17-19.
9. Žukauskienė R. Raidos psichologija: integruotas požiūris. Margi raštai, 2012: 281-292.
10. Stagnitti K., Unsworth C., Rodger S. Development of an assessment to identify play behaviours that discriminate between the play of typical preschoolers and preschoolers with pre-academic problems. Canadian Journal of Occupational Therapy. 2000, 67 (5): 291-296.
11. Nelsson L., Hart C. Solitary-functional play and solitary-pretend play: Another look at the construct of solitary-active behavior using playground observations. Social Development. 2008, 17(4), 812.
12. Gleason T. Imaginary companions and peer acceptance. International Journal of Behavioral Development. 2004, 28 (3): 204-209.
13. Cotton, K; Conklin, N, F., (2009). Cotton K., Conklin N. F. (2009). Research on Early Childhood. Prieiga per internetą: <http://www.nwrel.org/archive/sirs/3/topsyn3.html> [žr. 2013-09-15].
14. Navickas V., Vaičiulienė A. Žmogaus raidos psichologija. Versus aureus, 2010: 191-217.

15. Tamis-LeMonda C. Early language development: Social influences in the first years of life. New York: Psychology Press, 2006: 79-89.
16. McDevitt, T. M. Ormrod. Ecological systems perspectives of child development. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill/Prentice-Hall. 2005: 34-42.
17. Higienos institutas sveikatos informacijos centras. Lietuvos vaikų visuomenės sveikatos būklės pokyčiai ir netolygumai. 2014: 36-62.
18. Tutkuvienė J. Vaikų augimo ir brendimo vertinimas. (Estimate of children's growth and pubescence.) Vilnius: Meralas. 1995: 67-82.
19. 35. Task Force on Blood Pressure Control in Children. Report of the Second Task Force on Blood Pressure Control in Children. Pediatrics. 1987, 79: 1-25.
20. Misra A. Risk factors for atherosclerosis in young individuals. J Cardiovasc Risk 2000, 7:215-29.
21. Zaborskis A., Petrauskienė A., Gradeckienė S., Vaitkaitienė E., Bartašiūtė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų antsvoris ir padidėjęs arterinis kraujospūdis. Medicina. 2003, 39 tomas, Nr. 12: 120-127.
22. 38. Kauno miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Kauno miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenų analizė. 2014/2015: 5-15.
23. Radviliškio rajono ikimokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir sveikatos tyrimo rezultatų pristatymas. 2012. Prieiga internete: <http://radviliskisvsb.lt/wp-content/uploads/2013/09/ikimokykliniu-vaiku-tyrimas.pdf> [žr. 2015-10-02].
24. 10. J. Razmienė. Lietuvos ikimokyklinės įstaigas lankančių 4-6 metų amžiaus vaikų burnos higienos būklė, dantų pažeidžiamumas ėduonimi, jo ryšys su šeimos socioeconomine padėtimi. Daktaro disertacija. Kaunas. 2013: 13-17.
25. 11. Vaikų nutukimo stebėseną. Metodinė-informacinė medžiaga. Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras. Vilnius. 2011: 5.
26. 12. Šurkienė G., Kavaliūnas A., Dubakienė R. Vaikų, kurie serga maisto alergija, gyvenimo suvaržymai jų motinų vertinimu. Visuomenės sveikata. 2010, Nr. 3. 77-88.
27. Nadiv S., Kuria N. Challenging behavior and expulsion from child care. 2011: 4-8.
28. 40. Hillen T., Gafson L., Drage L. Assessing the prevalence of mental health disorders and mental health needs among preschool children in care in England. Infant Mental Health Journal. 2012, Nr. 5: 411-420.
29. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti/Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. 2006: 112.

30. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014: 16.
31. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011-2013 metų programa. 2011 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. V- 350.
32. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. 2012, Nr. 13 (77): 20-25.
33. 17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Bendroji priešmokyklinio ugdymo (si) programa. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra. 2013: 4-7.
34. Aleksejevaitė D., Namajūnaitė G., Paulauskienė N ir kiti. Sveikatos priežiūros įgyvendinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Metodinės rekomendacijos. 2012: 10-11.
35. Trister D., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2007: 16-22.
36. Monkevičienė O., Glebuviene V., Jonilienė M., Montvilaitė S., Stankevičienė K., Mauragienė V., Tarasonienė A. Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai. Galutinė mokslinė ataskaita. 2008: 144-150.
37. Tarptautinių žodžių žodynas. Prieiga internete:
http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?searchword=adaptacija&ordering=&searchphrase=all&Itemid=1&option=com_search [žr. 2016-02-12].
38. Barkauskaitė M., Mišeikytė K. Mokinių adaptacijos ypatumai kritinių ugdymo(si) etapų metu. Mokslo darbai. Pedagogika. Vilniaus pedagoginis universitetas, Edukologijos katedra. 2006: 127.
39. 22. Rašimienė V. Socialinė pedagoginė pagalba ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesį. Magistro darbas. Vilnius. 2012: 10-11.
40. 23. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1996: 35-40.
41. Ikimokyklinis ugdymas : ką apie jo poveikį vaiko raidai sako tyrimų duomenys. 2011, Nr. 4 (54): 4.

9. PRIEDAS. Apklaustos anketa

Tėvų nuomonė apie ikimokyklinio amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką

Gerb. Tėveliai,

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos instituto mokslininkai vykdo tyrimą, kurio tema „Tėvų nuomonė apie ikimokyklinio amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios laiką“. Maloniai prašome įdėmiai perskaityti anketos klausimus ir atsakyti į kiekvieną klausimą. Jums tinkantį atsakymą pažymėkite kryželiu, o į esamas tuščias vietas įrašykite Jums tinkamą atsakymą. Šių duomenų konfidencialumą garantuojame. Duomenys bus analizuojami apibendrintai.

1. Jūsų amžius: _____ (pilnų metų)

2. Jūsų išsilavinimas:

- ₁ Žemesnis už vidurinį
₂ Vidurinis (įskaitant profesinį)
₃ Aukštasis
₄ Kitas (Įrašykite) _____

3. Jūsų šeiminei padėtis:

- ₁ Gyvenate registruotoje santuokoje
₂ Gyvenate su draugu (-e) / partneriu (-e)
₃ Gyvenate vienas (-a)

4. Jūsų pajamos per mėnesį, tenkančios 1 šeimos nariui :

- ₁ Iki 100 eurų
₂ 101-200 eurų
₃ 201-300 eurų
₄ 301-400 eurų
₅ 401-500 eurų
₆ Daugiau kaip 500 eurų

5. Kiek auginate vaikų?

- ₁ Vieną
₂ Du
₃ Tris ir daugiau

6. Kokio amžiaus Jūsų jauniausias vaikas? (Įrašykite)

7. Kokia Jūsų jauniausio vaiko lytis? (Įrašykite)

Toliau pateikite atsakymus tik apie jauniausią vaiką.

8. Ar Jūsų vaikas susirgo per pirmąsias 20 ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymo dienų? (Jeigu nesusirgo, toliau atsakinėkite į 12 klausimą).

₁ Taip

₂ Ne

9. Jeigu vaikas susirgo per pirmąsias 20 dienų, pradėjus lankyti ikimokyklinę įstaigą, tai kokiomis ligomis? (Irašykite)

10. Per kiek laiko nuo ikimokyklinės įstaigos lankymo pradžios vaiko elgsena tapo normali?

	Per pirmąsias 20 d.	Per 30-40 d.	Ilgiau nei per 40 d.
Miegas tapo normalus			
Vaikas tapo aktyvus			
Emocinė būklė stabilizavosi (vaikas nustojo verkti ir pan.)			
Bendravimas su kitais vaikais tapo įprastu			
Noriai bendravo su suaugusiais			
Apetitas normalizavosi			

11. Nuo kokio amžiaus pradėjote leisti vaiką į ikimokyklinę įstaigą? (Irašykite)

12. Kodėl pradėjote leisti vaiką nuo tokio amžiaus?

₁ Tai tinkamas laikas pradėti lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą

₂ Reikėjo eiti į darbą

₃ Pigiau nei samdyti auklę

₄ Dėl bendravimo su bendraamžiais įgūdžių ugdymo

₅ Kita priežastis (Irašykite) _____

13. Kaip manote, nuo kokio amžiaus reikia leisti vaikus į ikimokyklinę įstaigą?

₁ Iki 1 metų amžiaus

₃ Nuo 2 iki 3 metų

₂ Nuo 1 iki 2 metų

₄ Nuo 3 iki 4 metų ar dar vėliau

14. Kaip Jūs vertinate nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. siūlomą įteisinti privalomąjį priešmokyklinį vaikų ugdymą (vaikų ugdymas paskutiniaisiais metais prieš pradėdant lankyti mokyklą)?

₁ Teigiamai

₂ Neigiamai

₃ Neturiu nuomonės

15. Priešmokyklinis ugdymas įgyvendinamas paliekant pasirinkimo teisę tėvams. Kurį variantą pasirinktumėte?

- ₁ Savo vaiką ugdyčiau ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pagal priešmokyklinio ugdymo programą.
- ₂ Savo vaiką leisčiau į pirmą klasę, nedalyvaujant tokioje programoje.

16. Įvertinkite šiuos teiginius apie priešmokyklinio ugdymo svarbą:

Teiginiai	Sutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Nesutinku
Tai naudinga vaiko vystymuisi			
Tai naudinga vaiko sveikatai			
Tai užtikrina vaiko sėkmingą mokymosi pradžią mokykloje			
Gerina vaiko santykius su bendraamžiais			
Tobulina vaiko supratimą apie sveikatą			
Didina vaiko savarankiškumą			
Turi neigiamos įtakos vaiko vystymuisi			
Vaikas dažniausiai sirgs, praras atsparumą ligoms			

Dėkojame už atsakymus